

PAPER DETAILS

TITLE: Yaprak Dergisinin Çeviriyazisi ve Eleştirisi

AUTHORS: M Gül ULUGTEKİN

PAGES: 51-87

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1672870>

YAPRAK DERGİSİNİN ÇEVİRİYAZISI VE ELEŞTİRİSİ*

Gül ULUĞTEKİN**

Öz: *Yaprak* dergisi, ulaşılabilen kaynaklara göre 1327 [1911] yılında Selanik'te yayımlanan iki sayıdan oluşmaktadır. Dergide ağırlıklı olarak şiir, mensur şiir ve hikâye türünde eserlere rastlanır. Tanıtım ifadesinin aksine “içtimai” ve “felsefi” türde yazı içermemesine karşın dergide dönemin ana konularından biri olan dilde sadeleşmeyle ilgili özgün bir düşünce yazısı yer alır. Yapılan literatür taramasında *Yaprak* dergisiyle ilgili bilgiye rastlanmamıştır. Bu çalışmada *Yaprak* dergisindeki yazıların ayrıntılı bir değerlendirmesinin yanı sıra derginin tamamının transkripsiyonu ile eski sözcüklerin bağlam içindeki karşılıklarına da yer verilmiştir. *Yaprak*'taki yazıların kendi döneminin tema ve üslup özellikleri çerçevesinde incelenmesinin Türk edebiyatı tarihine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bilindiği kadarıyla yalnız iki sayı yayımlanan *Yaprak*, gerek yayımlandığı dönemin genel görünümüne gerekse yazarlarının bibliyografyalarına sunduğu katkı bakımından Türk edebiyatı tarihinin gözden kaçmış ancak önemli bir parçasıdır.

Anahtar kelimeler: II. Meşrutiyet Dönemi Edebiyatı, Fecr-i Âtî, Türkçülük, *Yaprak*, süreli yayın.

The Transcription and Critique of *Yaprak* Journal

Abstract: According to available sources, *Yaprak* journal consists of two issues published in Thessaloniki in 1327 [1911]. The journal was mainly composed of poetry, prose poetry and short stories. Contrary to the introductory statement that the journal contains “social” and “philosophical” writing, there is a single article on the simplification in the language, one of the main topics of the period. Current scholarship revealed no information about the journal. This study, gives a detailed evaluation of the articles in *Yaprak* journal, transcribes the entire journal and provides the modern equivalents of old words in context. The analysis of the articles in *Yaprak* journal in terms of the theme and of style, characteristic of the period it was published would contribute to the history of Turkish literature. Although the journal published only two issues -to our knowledge-, its contribution to the general overview of its time as well as to the bibliographies of its writers, will assign the previously unnoticed *Yaprak* journal an important part in Turkish literary history.

Keywords: Literature of II. Meşrutiyet Period, Fecr-i Âtî, Turkism, *Yaprak* journal, periodicals.

* Makalenin Geliş ve Kabul Tarihleri: 30.03.2021 - 27.10.2021

** Dr., Hacettepe Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi (HÜTÖMER), Ankara, Türkiye. gulugtekin@gmail.com ORCID: 0000-0002-3077-4969

Giriş

Yaprak dergisi, ulaşılabilen kaynaklara göre 1327 [1911] yılında Selanik'te yayımlanan iki sayıdan oluşmaktadır. *Hakkı Tarık Us Süreli Yayınlar Koleksiyonu*'ndaki derginin başka bir sayısına rastlanmamıştır. Derginin on beş günde bir çıkacağı, mayıs ayında yayımlanan ilk sayısında belirtilse de ikinci sayıda tarih yoktur. İkinci sayının hitap kısmında V. Mehmet Reşat'ın Rumeli'ye yaptığı ziyaretten duyulan memnuniyetin vurgulanması, bu sayının Sultan'ın 7 Haziran'daki Selanik ziyaretinden sonraki bir tarihte yayımlandığını gösterir¹.

Trablusgarp Savaşı'nın başladığı yıl olan 1911, aynı zamanda Millî Mücadele Dönemi'nin sonuna kadar sürecek savaşlar döneminin de başlangıcıdır. *Yaprak*'ın yayımlandığı mayıs ayında henüz Trablusgarp Savaşı başlamamış olsa da Balkanlarda yükselen milliyetçiliğin yanı sıra Fransızların nisan ayı sonlarında Fas'ı işgal etmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nu etkilemekte ve zorlamaktadır. Bu dönemin siyasi ortamında varlığını sürdüren Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük/Milliyetçilik ideolojileri arasında sonuncusunun belirgin etkisi, *Yaprak*'taki kimi ürünlerde de görülebilir. Bir kesişim noktası olarak 1911 yılı, edebiyat tarihlerinde de hem Fecr-i Âtî hem de Millî Edebiyat sanat anlayışlarıyla ilişkilendirilir.

II. Meşrutiyet'in kabulünden itibaren oluşan göreceli özgürlük ortamında, kimi kaynaklara göre yayın hayatına başlayan iki yüz civarında dergi vardır. Bunlardan biri olan *Yaprak*'ın ilk sayısında “Edebî, içtimâ'î, felsefî on beş günde bir çıkar risâledir.” ifadesinden ve yalnız iki sayı kadar devam etmesinden, yarım kalmış bir girişim olduğu açıktır. İki sayıda ağırlıklı olarak şiir, mensur şiir ve hikâye türünde eserlere rastlanır. Bunlardan yalnız biri, çeviridir. Tanıtım ifadesinin aksine iki sayıda da “içtimai” ve “felsefî” türde yazı bulunmamasına karşın ikinci sayıda dönemin ana konularından dilde sadeleşmeyle ilgili özgün bir düşünce yazısı yer alır. Bu yazının tenkit türünde değerlendirilmesi de mümkündür.

Yapılan literatür taramasında *Yaprak* dergisiyle ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu çalışmada *Yaprak* dergisindeki yazıların değerlendirilmesinin yanı sıra derginin tamamının çeviriyazısı ve eski sözcüklerin bağlam içindeki karşılıklarına da yer verilmiştir. *Yaprak*'ın dönemin genel bir manzarasını ortaya koyması bakımından incelenmesinin, edebiyat tarihine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

¹ Sultan Reşat, 5 Haziran 1911'de Makedonya ve Arnavutluk unsurlarını devlete ısındırmak, Arnavut isyanını yatıştırmak üzere maiyetiyle Selanik, Üsküp, Priştine, Kosova ve Manastır'ı kapsayan yirmi iki günlük Rumeli gezisine çıkmıştır (Danişmend, 1972, ss. 383-384).

Derginin ilk sayısında belirtildiği üzere sorumlu müdürü, Ömer Lütfi; kurucuları, M. Emin, E. Mağmûmî² ve Necmüzzâhir'dir. İdarehanesi, Selanik'te Örtülü Çarşı'da eski Asır Matbaası'dır ve Midhat Paşa Sanayi Mektebi Matbaası'nda basılmıştır.

Yaprak'ın yayın politikasıyla ilgili bilgi, ilk sayıdaki "hitap" kısmından alınabilir. *Genç Kalemler*, *Musavver Muhit* gibi çağdaşı dergilerin hitaplarında çoğunlukla yalnızca "kariler" ifadesine rastlanırken *Yaprak*'ın okurlarına "Mu'azzez kari'e ve kari'lere" biçiminde seslenmesi, dikkati çeken ilk noktadır. *Yaprak*'ın hedef kitlesinde kadın okurların da yer aldığı görülmektedir.

"Hitap" kısmında edebiyatın saygıdeğer simalarına hürmet hisleriyle gençler tarafından çıkarılan bir yayın olduğu belirtilir. "Zaman-ı hazır" edebiyatının yükselmesine hizmet etmiş Tevfik Fikret, Halit Ziya, Cenap Şahabeddin, Hüseyin Cahit, Mehmet Rauf gibi sanatçıların³ edebiyat tarihindeki özel konumlarını kabul eden *Yaprak*'ın amacı, tüm güçlüklerle rağmen gençliğin yükselmesi için çalışmaktır.

II. Meşrutiyet yıllarının edebî oluşumları arasında bir yanda Fecr-i Âtî, aynı çizgideki Nâyiler diğer yanda edebiyata toplumu yönlendirme görevi veren "Yeni Lisan" ve sonrasında Millî Edebiyat hareketi vardır (Polat, 2003, ss. 19-20). Ayrıca halk edebiyatından ilham alan yarı mistik bir edebî yöneliş ve Edebiyat-ı Cedide mensuplarının bireysel çalışmalarından söz edilmelidir (s. 20). Edebî dil bakımından da Edebiyat-ı Cedidecilerin dilini kullananlar, Türkçeciler, "Yeni Lisancılar" ile yabancı sözcük ve tamlamaları kullanan ancak edebî zevkleriyle Türk dilinin güzelleşmesine çalışan çeşitli gruplardan söz edilebilir (Levend, 1960, ss. 348-349).

Yaprak, bu farklı eğilimlerin bir arada olduğu dönemde *Genç Kalemler* dergisiyle aynı yıl ve kentte yayımlanmıştır. *Yaprak*'ta edebî eserlerde Fecr-i Âtî etkisi ağırlığını koyarken, "Yeni Lisan" hareketiyle bağdaştırılacak şiirlere ve dilde sadeleşmeyi konu alan bir yazıya da yer verilmiştir.

² Orijinal metindeki ismin yerine geçen Elif harfinin üzerinde "med" veya yanında "vav" olmadığından "E." şeklinde gösterilmesi uygun bulundu.

³ Servet-i Fünûn edebiyatının ustalarının yaşadıkları dönemde kendilerini kanıtlamış sanatçılar olduğu açıktır. *Genç Kalemler*'in ilk sayısında Ali Canip tarafından "doğrudan doğruya garptan" gelmekle eleştirilmiş olsalar da "Fikretler, Cenaplar, Halit Ziyalar" referans alınan sanatçılardır (Ali Canip 3). Hüseyin Cahit dışındakiler, *Genç Kalemler*'in ilk sayısında Takazâ-yı Edebî [soruşturma] bölümü için seçilen dört isimdir. Hüseyin Cahit'in bu isimler arasında yer almamasının nedeni, Ömer Seyfeddin'in "[M]illî sarfımızın tamamiyyetini temin, saf ve millî bir edebiyat tesis etmek emelimize büyük edibimiz Hüseyin Cahit iştirak etmese hatta muarız olsa bile biz darılmayacağız." sözleriyle açıklanabilir (1999c, s. 148).

Fecr-i Âtî topluluğunun *Servet-i Fünûn* dergisini yayın organı olarak seçtiği bilinmektedir. Orhan Okay, Fecr-i Âtî üyelerinin kendilerine imkân tanıyan değişik dergilerde yazdıklarını; Kenan Akyüz, Fecr-i Âtî şairlerine ve yazarlarına sayfalarını açanlar arasında tanınmış dergilerden *Resimli Kitap*, *Şehbal* ve *Rûbab*'ın sayılabileceğini; Nâzım H. Polat, *Şiir ve Tefekkür* adlı derginin Fecr-i Âtî'nin yayın organı olarak *Jale* adlı derginin de topluluk üyelerinin edebî faaliyetlerini sunmak amacıyla çıkarıldığını belirtir (Bozdoğan, 2014, ss. 48-49). Bozdoğan, *Musavver Muhit*'in de bu dergilerden olduğunu saptar (2014, s. 50).

Musavver Muhit'in “Hamit ve Ekrem’leri, Halit Ziya ve Tevfik Fikret’leri takip eden neslin en mümtaz ve en ümmidbahş zekâlarını tanıtarak onların teşekkül ve tekâmülünü takdir ettirecek” (Bozdoğan, 2014, s. 51) olması, *Yaprak* ile örnek aldıkları sanatçılar ve genç nesilleri teşvik bakımından benzer politikaya sahip dergiler olduklarını gösterir. *Yaprak* da Fecr-i Âtî anlayışını benimsemiş şairlerin ve yazarların eserlerini yayımladığı dergilerden biridir. Bu girişimin yarım kalmasının genel nedenleri, Fecr-i Âtî'nin dört yıla yakın bir çalışmadan sonra ortadan kalkmasıyla bağlantılıdır. Akyüz’e göre siyasi şartların değişmesinin yanı sıra 1911 Trablusgarp ve 1912 Balkan savaşları da topluluğun dağılmasında rol oynamıştır (1979, s. 145). Savaş döneminde dergi çıkarmanın zorluklarını ve Selanik’in işgaliyle ağırlaşan koşulları da *Yaprak*'ın yalnız iki sayı çıkmasının nedenleri arasına eklemek gerekir.

1. Yazarlar

Edebiyat tarihleri ve bazı dergiler tarandığında *Yaprak*'ta yazan on iki imzadan yalnız dördüne rastlanmıştır: Osman Fahri, İskeçeli Mehmet Sıtkı, Cemal Mukbil ve Süleyman Sırrı⁴.

Bu isimlerden başka derginin ilk sayısında Perviz imzalı şiir dikkati çeker. Perviz, Ömer Seyfettin'in *Genç Kalemler*'de kullandığı müsteardır. 1911'de ordudan ayrılarak Selanik'e gelen ve edebiyatla ciddi biçimde uğraşmaya başlayan Ömer Seyfettin; Selanik ve Manastır'da yayımlanan *Bahçe*, *Kadın*, *Hüsn ve Şiir*, *Tenkîd*, *Piyano*, *Rumeli* gibi dergilere de Perviz müstearını kullanarak dil ve şiir anlayışı bakımından Edebiyat-ı Cedide etkisinde kalan şiir tecrübelerini gönderiyordu (Alangu, 2010, s. 117; Tural, 1984, s. 15). 1910'da *Yaprak*'tan bir yıl önce çıkan Edebiyat-ı Cedide taraftarı *Tenkit* mecmuasının ilk nüshasında Ömer Seyfettin'in “At” adlı hikâyesi, ikinci nüshasında ise “Hicran-ı Müzmin” adlı şiiri yayımlanmıştı (Alangu, 2010, s. 140)⁵. Tansel de Ömer Seyfettin'in

⁴ *Genç Şiirleri ve Gençlik Şiirleri* adlı bir kitabı bulunan Hakkı Baha Pars'ın 1879 olarak bilinen doğum tarihine göre derginin Mektepliler Sayfası bölümünde yazması mümkün olmadığından dikkate alınmadı.

⁵ Ali Canip, 1910'da *Hüsn ve Şiir*'de yayımlanan yazısında Ömer Seyfettin'in şiirleriyle öyküleri arasındaki üslup farkına değinir: “Ömer'in, kardeşleri esasen bilir, şiirleri bugünkü temayülât-ı hissiyemize biraz bigâne kalmışsa, biraz daha bir gaye-i hayaliyi

1908-1911 yıllarında 11 Temmuz gazetesi ile *Kadın, Bağçe, Eşref, Piyano, Genç Kalemler* dergilerinde Perviz müstearıyla basılmış pek çok şiirine rastladığını belirtir (1992, s. 63).

Ömer Seyfettin, dilinden nefret ettiğini vurgulamasına karşın Edebiyat-ı Cedide anlayışı içinde şiirler yazar (Uyguner, 1990, s. 15). “Bazı gençlik duygularını ve ilk seveleri yansıtan bu şiirlerde ahlar, oflar, tatlı coşkular, üzüntüler, yapmacık söyleyişler görülür.” (Uyguner, 1990, ss. 35-36). Çoğu şiiri aşk, tabiat ve yalnızlık temalarını, bir kısmı da millî bilinç temasını işler (Tural, 1984, s.18).

Ömer Seyfettin’in ölümünden birkaç ay sonra yayımlanan Perviz müstearlı “Hilal-i Ahmer” adlı yazının Ömer Seyfettin bibliyografyasına alınırken aynı dergi nüshasında yayımlanan “Adana” isimli şiirin bibliyografyaya dâhil edilmemesindeki tutarsızlığa işaret eden Argunşah, bilinenin aksine Perviz imzasının aralarında bulunduğu müstearların başkaları tarafından da kullanılabileceğini belirtir (1999, ss.37-40; 2001, s.19). Adana’daki düşman mezalimi gibi güncel bir olayı, yazarın hayatta olmadığı bir tarihte konu alan şiirin -imzası Perviz olsa da- Ömer Seyfettin’e ait olamayacağı açıktır. Ancak en sık kullandığı müstearlardan olan Perviz’in, yazarın Selanik’te olduğu ve bu isimle çeşitli dergilerde yazılarını yayımladığı ayrıca edebiyat çevrelerinde belirli bir tanınırlığa ulaşmış olduğu 1911 yılında başka bir yazar tarafından kullanılması, akla yatkın değildir. Bu bilgiler çerçevesinde 1911’de Selanik’te yayımlanan *Yaprak*’taki Servet-i Fünûn dil ve edebiyat anlayışıyla uyumlu “Gözler ve Sesler” şiirinin sahibinin de Perviz imzasıyla yazan Ömer Seyfettin olduğu söylenmelidir⁶.

Diğer isimlere ulaşılabilen kaynaklarda rastlanılmaması, *Yaprak*’ta yazarların daha ziyade genç ve tecrübesiz olmalarının yanında sonraları edebiyatla ilgili ürün vermemeleriyle açıklanabilir. Derginin ilk sayısında İttihat ve Terakki Mektebi⁷ talebesinden Lemi Nejat’ın yazısının yayımlanması, ikinci sayısında ise “Mektepliler Sayfası” kısmında iki ayrı yazara yer verilmesi, *Yaprak*’ın yeni yetişen ve edebiyata meraklı gençlere sayfalarını açtığını gösterir.

Yaprak’ta yazan şairlerden Osman Fahri (1890-1920), Cenap Şahabettin ve Ali Nusret’in ana bir baba ayrı kardeşidir (Kerman, 1988, s. 7). Ağabeyi Ali Nusret’in vefatı üzerine *Mersiyeler* kitabını yayımlar (Çetindaş, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*). Ali Nusret hakkında yazdığı bu manzum ve resimli eser, 1329’da basılır (İnal, 1988, s. 1300). Kardeşi Ali Nusret’in şiirlerini bir kitap hâlinde yayımlar

iltizâm ettiği anlaşılabilir, bilhassa küçük hikâyeleri iddia edebilirim ki, henüz hiçbir gencimizin aramadığı bir kıymet-i müphemeyi hâizdir.” (s.141).

⁶ Bu şiir, ulaşılan kaynaklar arasında yalnız Nâzım H. Polat’ın *Şair Ömer Seyfettin* (2014) kitabında yer almaktadır.

⁷ Selanik’te açılan İttihat ve Terakki Mektebi’ndeki derslerde yeni bilgilere değiniliyor, dil sorunu yanında toplumbilim üzerinde de duruluyordu (Uyguner, 1990, s. 17).

(*Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, 2001, s. 786), *Mekteplilere Arkadaş* adlı bir çocuk dergisi çıkarır. *Servet-i Fünûn*, *Musavver Muhit*, *Aşyan*, *Sırat-ı Müstakim*, *Arkadaş*, *Terbiye ve Oyun*, *Talebe Defteri*, *İctihad*, *Türk Kadını*, *Mamûratü'l- Aziz*, *Sabah* gibi dergi ve gazetelerde eserleri yayımlanır. Aşk, tabiat ve kendinden söz ettiği şiirlerinde *Servet-i Fünûn*'un genel havasının etkisinde kalmıştır (Kerman, 1988, s. 17). Şiirlerinde yalnızlık, özlem, küskünlük, ıstırap ve ölüm temaları dikkati çeker (Kerman, 1988, s. 18). Canına kıyma girişiminden sonra sağlığını yitirerek genç yaşta hayatını kaybeder. Zeynep Kerman'ın hazırladığı kaynak, Osman Fahri üzerine yapılmış tek kapsamlı çalışma niteliğindedir. Gözden kaçmış bir dergi olan *Yaprak*'taki şiir, bu kaynaktaki bibliyografyada yer almaz. Kerman'a göre Osman Fahri "Anadolu'ya açılan, Anadolu'nun ıztırabını dile getiren ilk şairlerimizden biri olabilecekken, hazin hayat macerası dolayısıyla eserlerini zamanında bastıramamış, bu yüzden de edebiyat tarihimize geçmeden unutulmuş bir şahsiyettir." (1988, s. 20).

İskeçeli Mehmet Sıtkı Bey (1882-1932) *İrtika*, *Musavviri Fünûn ve Edeb*⁸, *Terakki* ve *Malumat* dergilerinde yazılar yazdı (İnal, 1988, s.1713). 1906'da sürgüne gönderildikten sonra Meşrutiyet'in ilanıyla Selanik'e aldırıldı, *Kâinat* gazetesini Drama ve Selanik'te yayımladı ve liselerde edebiyat öğretmenliği yaptı (İnal, 1988, s. 1713). İskeçeli Mehmet Sıtkı Bey'in 1319 tarihli *Leylak* adlı bir hikâye kitabı ile 1327 tarihli *Hüsn-i Melûl* adlı bir şiir kitabı vardır (*Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, 2001, s. 699). Yayımlanan diğer eserleri *Mezar*, *Ömr-i Harab*, *Serab* ve *Muhaciret* adlarını taşır (İnal, 1988, s. 1714).

Cemal Mukbil, *Papatyalar* ile *Çöl ve Serap* kitaplarının yazarıdır. *Yaprak* dergisiyle aynı dönemde çıkan *Genç Kalemler*'de şairin üç şiiri yayımlanmıştır. İlk şiiri; 6 Teşrinisani 1326'da yayımlanan, İlyas Cemal Bey'e ithaf edilen, sone biçiminde yazılmış lirik bir şiir olan "Mendil"dir (*Genç Kalemler Dergisi*, 1999, s. 45). İkinci şiiri, 17-18 Mart 1328 tarihli dergide Ali Canip (Yöntem)'e ithafen yayımlanan "İsyan" (ss. 418-419); üçüncü şiiri de 15 Eylül 1328 tarihli "Sulh"tür (s. 567)⁹.

Cemal Mukbil'in adı ayrıca *Rûbab* dergisinin 84. sayısında Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Cadı* romanına özel olarak açılan bir tartışmada geçer (Polat, 2003, s. 30)¹⁰. Cemal Mukbil ve dönemin pek çok yazarının dışında *Yaprak*'ın

⁸ İnal'da bu şekilde geçmesine karşın diğer kaynaklarda *Musavver Fen ve Edeb* kullanımı yaygındır.

⁹ 19 Haziran 1328 tarihli *Genç Kalemler*'de ise Ali Canip, "Cemal Mukbil Bey'e" atfıyla "Yaprak" adlı bir şiir yayımlamıştır (ss. 499-500). Batılı şiir biçimlerinden terza rimayla yazılan bu şiirin, Cemal Mukbil'in her iki sayısında eserlerini yayımladığı *Yaprak* dergisine bir gönderme olup olmadığı bilinmemektedir.

¹⁰ *Rûbab* dergisinde sözü edilen diğer *Yaprak* yazarları İskeçeli Mehmet Sıtkı, Osman Fahri, Süleyman Sırrı'dır (Polat, 2005, ss. 258, 328, 447-8).

yazarlarından Süleyman Sırrı'nın da konuyla ilgili soruşturmaya cevapları bu tartışmada yer alır. Mensur şiirleriyle öne çıkan Süleyman Sırrı'nın konu seçimi ve yazı başlıklarından anlaşılan imge sistemi, Fecr-i Âtî duyarlılığını yansıtır (Polat, 2003, s. 35). Süleyman Sırrı aynı zamanda Şahabettin Süleyman'ın öğrencisi ve Nayiler hareketinin üyelerindendir (Gariper, 2006, s. 167).

2. İnceleme

Yaprak'ın birinci sayısında ilk sayfaların şiire, izleyen sayfaların ise kısa hikâye ve mensur şiirlere ayrıldığı görülür. Derginin sorumlu müdürü Ömer Lütfi de ilk sayıda "Hiç" adlı mensur bir şiirle dergiye katkıda bulunmuştur. İkinci sayı, dönemin hükümdarı Sultan V. Mehmet Reşat'a yönelik bir hitap bölümüyle başlar. Padişahın Rumeli'yi ziyaretinden duyulan memnuniyeti vurgulayan bu hitapta Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî edebiyatının çoklu istiarelerine örnek "zât-ı melek-simât-ı şeh-r-yâr-âne" gibi terkipler vardır. İkinci sayının düzenlenmesinde de ilk sayfalar şiire, sonraki sayfalar hikâye ve mensur şiire ayrılmıştır. Dil konusunun tartışıldığı bir eleştiri/düşünce yazısını Mektepliler Sayfası takip eder.

Yaprak'taki yazıların dönemin çeşitliliğini sergilediğini söylemek mümkündür. Bir yandan yayın politikasıyla uyumlu biçimde, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî etkisinde yalnızlık, keder, aşk, kadın, aile gibi temaların işlendiği eserler ağırlıklıdır. Bir yandan da savaşlar döneminin yaklaştığı gergin siyasi ortamın etkisiyle Türkçülük ideolojisiyle bağdaştırılabilecek şiir ve tenkit türünde eserler vardır.

Tablo 1 ve Tablo 2'de yazılar hakkında bilgi, derginin yayımlandığı dönemdeki edebî tür ayrımlarına göre verilmiştir.

Tablo 1. 1327 [1911] Mayıs, Numro 1

<i>Yaprak</i>	Mu'azzez kari'e ve kari'lere (s.1)	Hitap
Manastırlı Mehmed Emîn	Zehirler (ss.1-2)	Nesir
Pervîz	Gözler ve Sesler (ss.2-3)	Şiir
Cemâl Mukbîl	Bir Bedî'a (s.4)	Şiir
Ömer Lütfî	Hiç (s.4)	Mensur şiir
Mustafa Câvid	Onun Niyâz-ı Visâline (s.5)	Mensur şiir
Manastırlı E. Mağmûmî	Zarâfet-i Endâmınız (s.6)	Mensur şiir
Lem'î Nejât	Orfe (ss.6-7)	Mensur şiir
Manastırlı Mehmed Emîn	Necdet'in Defterinden (ss.7-8)	Hikâye

Tablo 2. 1327 [1911] [Haziran?], Numro 2

Yaprak	Büyük Sultân Mehmed Hân-ı Hâmis Hazretlerine (s.9)	Hitap
Osman Fahrî	Cevâb-ı Necât (s.10)	Şiir
İskeçeli Mehmed Sıdkı	Bu da Bir Hitâb-ı Fânî (s.10)	Şiir
Cemâl Mukbîl	Osman (s.11)	Şiir
Manastırlı Mehmed Emîn	Serâb (ss.11-12)	Hikâye
Manastırlı Mehmed Emîn	Üvey Ana (s.13)	Nesir
Ulalı Mustafa Câvid	Sana Ve Mu'terizlerine (s.13)	Mensur şiir
Selanik[li] E. Mağmûmî	Üç Gonca (s.14)	Mensur şiir
Şarl dö Lük [Charles de Luc]'ten çeviren Süleymân Sırrı	Kutupyıldızı (s.14)	Tercüme mensur şiir
Direkler Arası[lı] Şehâb Sâlih	Bugünkü Lisânî İhtiyacımız (ss.15-16)	Tenkit
E. Kemal	Deniz Han (Mektepliler Sayfası, s.16)	Nesir
Hakkı Baha	Bir Manzara (Mektepliler Sayfası, s. 16)	Nesir

2.1. Şiirler

Birinci sayının Perviz imzalı “Gözler ve Sesler” şiiri, üç bölümden oluşur. Şiir, serbest müstezat nazım şeklinin bir örneği olarak değerlendirilebilir. Klasik müstezatın vezni mefûlû/ mefâilû/ mefâilû/ feûlûn yerine feilâtûn (fâilâtûn)/ feilâtûn/ feilûn (fâ'lûn) kullanılmıştır. Divan edebiyatının klasik müstezatındaki gibi bir uzun bir kısa dizeler yoktur. Asıl ve ziyade dizeler belirli bir sıra izlemez. Son bölümdeki “yetişir” sözleri dışında, şiirde ahengi sağlamada tekrarlardan yararlanılmamıştır. Birkaç dizede müzikalite, aliterasyon ve asonansla sağlanmıştır: “Sizi kurtarmağa ‘âzîm eller/ Acı bir his ile dâ'im titrer”, “Size ey gölgeli elvâh-ı hayât/ Ey güzel kızlar.. ey envâr-ı memât”. “Gözler ve Sesler” karamsar hislerle dolu, keder ve ölüm temalarının işlendiği bir şiirdir.

İlk sayının ikinci şiiri, Cemal Mukbil'in “Bir Bedî'a” adlı şiiridir. Şiir, lirik konulara uygunluğuyla bilinen sone biçiminde yazılmıştır. İki dördlük ve iki üçlükten meydana gelir. Kafiye örgüsü, abba- cdcd – ede – aff şeklindedir. İtalyan ve Fransız tipi soneye uymayan bu örgü, Cemal Mukbil'in serbestçe düzenlediği bir biçim olmalıdır. Ahengi sağlayan unsurlar arasında aliterasyon, asonans ve tekrarlardan söz edilebilir. Bunların en belirgin olarak görüldüğü ikinci dördlük şöyledir: “Sözler dehân-ı şûhuna mahsûs edâ ile/ Bir şîve-i besîme alır sâf u mu'tenâ/ Bir şîve-i besîme, ki benzer tebelbüle,/ Lebler, henüz güşâde-i gül-bûsedir bana...”. Şiir boyunca süren anjambmanlar, şiire hareket katmıştır. Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî şiirindeki alışılmadık tamlamalara bir örnek olarak “gaze-i şî'r” terkibi gösterilebilir. Şiire ahenk kazandırmak için sık kullanılan

akıcı kalıplardan mefûlû/ fâilâtû/ mefâilû/ fâilûn vezninden de yararlanılmıştır. “Bir Bedî‘a”, *Yaprak*’ın aşk temasını işleyen tek lirik şiiiridir.

İkinci sayının ilk şiiiri, Osman Fahri imzalı “Cevâb-ı Necât”tır. Şiiir, yedi dörütlükten meydana gelmekle birlikte son dörütlükteki noktalarla biçimde dikkat çeken bir düzenleme yapılmıştır. Şiiir abba – cddc – effe... şeklinde sarma kafiye (*rimes embrassées*) ve halk edebiyatında sık rastlanmayan 4+4+4+3’lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Dönemine göre sade bir dille tamlama kullanılmadan yazılmıştır. Bu şiiirde ilk iki dörütlükteki “mezar”, “bir tarafta” ve “ne” sözlerinin tekrar edilmesi, ahengi sağlamada kullanılan bir öge olarak dikkati çeker. “Cevâb-ı Necât”, ölüm temasının ve karamsar duyguların işlendiği bir şiiirdir.

İkinci sayının ikinci şiiiri, İskeçeli Mehmet Sıtkı tarafından “Kardeşlerim Lütfi ve Emin’e” ithafıyla yayımlanan “Bu da Bir Hitâb-ı Fânî” adlı şiiirdir. Şiiir üç adet dörütlükle bir beyitten oluşur. Bu şiiirde noktalamanın özel olarak kullanılmasıyla anjambmanlar, bentleri birleştirir. İlk dörütlükten sonra kullanılan iki nokta ve ikinci dörütlükten sonra kullanılan virgül, üç dörütlüğü birbirine bağlar. Anjambman şiiirin tamamında etkili biçimde kullanılmış ve böylece sondaki beyit dâhil, dizelerin hepsi birbirine bağlanmıştır. Bu durum, abac – bc kafiye şeması aracılığıyla da pekiştirilmiştir. Şiiir, aruz vezninin mefâilûn/ feilâtûn/ mefâilûn/ feilûn (fâ’lûn) kalıbıyla yazılmıştır. Yalnızlık, keder ve aldanmışlık temalarını işler.

Bu şiiirin, Tevfik Fikret’in istibdat döneminde elden ele dolaşan “Sabah Olursa” (1905) eseriyle dikkat çekici bir ortaklığı vardır. “Sabah Olursa” şiiirinde şair, ilk dizede oğlu Halûk’a seslenir ve başlık, bu dizede tekrarlanır: “Bu memlekette de bir gün sabâh olursa, Halûk,”. Mehmet Sıtkı’nın şiiirinin ilk dizesi ise “Sabâh olursa kızım! Ufk-ı nâ-şekîbimde” şeklindedir. Son iki dizedeki “âşîyan” sözcüğü de Tevfik Fikret’i anımsatan bir ayrıntıdır: “Hayât-ı zârım için varsa âşîyân-ı beka/ Bütün ketâ’ib-i âlâm ile harâb olsun...”.

İkinci sayının üçüncü ve son şiiiri, Cemal Mukbil’in “Osman” adlı şiiirdir. Şiiirin ithafında “Kardeşleri ‘Ali Sâ’ib ve ‘Ömer Kirâmî Beylere ta’ziyetler..” sözleri dikkati çeker. Şiiir, aruz ölçüsünün mefûlû/ fâilâtû/ mefâilû/ fâilûn kalıbıyla yazılmıştır. “Elbet kırar bu gençliği kahreyleyen eli;/ Elbet kırar bu gençliğe tevcih eden eli,” ve “Yazık, âh, yazık, yazık!” gibi tekrarlar, şiiirin ikinci bölümünde yer alır. Şiiirde “Sensin, sen ey bahâdır-ı ümmet! İnan/ Âgûşumuz açık sana ve kalben çiçekleriz” örneğinde görüldüğü gibi yer yer anjambman da kullanılmıştır. “Osman”, konusu itibarıyla savaş, kahramanlık ve şehadetle ilgili ve içinde “Türklük”, “millet” sözleri geçen tek şiiirdir. Şair Cemal Mukbil’in muhtemelen kardeşlerini veya kendisini tanıdığı bir gencin şehadeti üzerine yazdığı kederli bir şiiirdir.

2.2. Mensur Şiirler ve Hikâyeler

Yaprak'ın ilk sayısında yer alan Manastırlı Mehmet Emin imzalı “Zehirler”, hangi edebî türe dâhil edileceği konusunda tereddütte bırakan bir metin olduğundan yalnız nesir olarak sınıflandırılmıştır. Konusu itibarıyla karamsarlık ve hayal kırıklığı içindeki bir gencin evlilik üzerine olumsuz düşüncelerini anlatır. Bu metinde şairane bir üsluptan söz edilemeyeceği için mensur şiir olarak nitelendirmek doğru olmayacaktır. Ancak “hikâye, roman, masal gibi türlerdeki ‘anlatma’ ile duyguyu öne alan şiire has ‘duyurma, ihsas etme’ iç içe[liği]” (N. H. Polat’tan aktaran Şen, 2006, s. 705) ve yalnızlık, evlilik, kadın gibi temaları kendi duyguları ekseninde işlemeye çalışması, yazarın mensur şiir denemesinde bulunduğunu düşündürmektedir.

Yaprak'ın Sorumlu Müdürü Ömer Lütfi tarafından yazılan ve “Hilmi’ye” ithafla ilk sayıda yayımlanan “Hiç”, “hayâtın şegaf-âlûd zamânı” ve “hande-i şî’r ve emel” tamlamalarında kullanılan sözcükler veya “güzeşte-i siyâh” tamlamasında geçmişin renkle nitelenmesi özellikleriyle Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî etkisinde bir metindir. Aynı zamanda hem başlık hem son sözcük olan “Hiç” ortada ve büyük puntolarla yazılmıştır. Böylece mensur şiir veya şairane nesir olarak niteleyebileceğimiz yazı, başlangıç ve bitiş görevi gören iki sözcüğün arasında yerini alır. Konu olarak hayatına sahip çıkamayan bir kişinin yaşadığı keder ve boşluk duygusunu işler. Duygulara seslenen sembolist bir anlatımdan söz edilebilir.

İlk sayının ikinci mensur şiiri “Onun Niyâz-ı Visâline”, türün en önemli temalarından kadın ve aşk üzerinedir. Mustafa Cavit’in mensur şiiri, “mehd-i nûr-agîn” ve “samîmî, lekesez semâların şî’r-i mükevkebi” gibi tamlamalar ve kullanılan sözcükler bakımından Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî şiiri özellikleri taşır. Mensur şiirde “dâ-i leylâ” gibi alışılmadık gelen ancak Servet-i Fünûn şairlerinin yeğlediği türde tamlamalar vardır. Ayrıca konuşma çizgileriyle gösterilen diyaloglar, nesir diline yakınlaşmayı getirir. Konuşma çizgilerinin yanı sıra tırnak içine alınan ifadeler, “hayır” gibi gündelik konuşma diline ait sözcüklerin tekrar edilerek kullanılması ve “oh” gibi ünlemler; anlatılanı bir tiyatro oyunu gibi zihinde canlandırma amacına hizmet eder.

Kadın temasını işleyen başka bir mensur şiir, Manastırlı E. Mağmumi tarafından yazılan “Zarâfet-i Endâmınız” adını taşır ve altı kısa paragraftan meydana gelir. Eserde kadınların fiziksel özelliklerinin tasviri dikkati çeker. Başlık, eser boyunca bir nakarat gibi tekrarlanır.

“Orfe”, İttihat ve Terakki Mektebi talebesinden olduğu belirtilen Lem’i Nejat tarafından yazılmış bir mensur şiirdir. Eserde sıfatların renklerle ilgisi ve yoğun kullanımı oldukça belirgindir. Doğa, izlenimci anlatım tekniğinden yararlanılarak betimlenmiştir. Yazar, tablosunu sunan bir ressam gibi anlattıklarının okurun gözünde canlanmasını sağlar.

İlk sayının son eseri “Necdet’in Defterinden”, Manastırlı Mehmet Emin tarafından yazılmış bir hikâyedir. Hikâye, başlığından da anlaşılacağı gibi okura hatıra şeklinde sunulmuş, hatta yazar imzasını “Müstensihi Manastırlı Mehmed Emîn” şeklinde atmıştır. Bu açıdan Fecr-i Âtî edebiyatının mektup, hatıra gibi edebî türleri kurguda kullanmasına örnek teşkil eder. Hikâyede diyaloglarla biçimlenen teatral anlatım kullanılmıştır. Hikâyenin konusuna bakıldığında yazarın ahlak dersi verme amacı güttüğü söylenebilir: Annesinin ölümünden kısa bir süre sonra babasının genç ve güzel bir kadınla evlenmesine içerleyen Necdet, üvey annesinin ahlaksızlıklarına şahit olur. Hikâyede namus ve aile temaları işlenmiştir.

Yine Manastırlı Mehmet Emin tarafından küçük hikâye üst başlığıyla yayımlanan “Serâb”, “H. Hüsnü”ye ithaf edilmiştir. Üç bölüme ayrılmış hikâyede Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî edebiyatının çoklu tamlamalar hâlindeki istiarelerine örnek olarak “hayât-ı âfile-i şebâb” gösterilebilir. Tema olarak yazarın bir önceki hikâyesinde olduğu gibi kadın ve namus işlenmiştir. Sevgilisi tarafından evlenme vaadiyle kandırılan genç bir kadının genelevde biten hikâyesi anlatılır. “Serâb” daha çok genç kadınlara uyarı niteliğinde kaleme alınmış bir hikâyeye benzer. Ağırlıklı olarak diyalogların kullanılması, zaman geçişlerinin ara başlıklarla verilmesi söz konusudur. Bu açıdan teknik bakımdan zayıf bir hikâyedir.

Teması kadın ve aile olan “Üvey Ana”, Manastırlı Mehmet Emin’in üvey annelere yönelik nasihatlerinden oluşur. Nesir türündeki bu yazının edebî nitelikte olduğu söylenemez.

“Sana ve Mu’terizlerine”, Ulalı Mustafa Cavit tarafından yazılmıştır. Güzel bir kadına hitaben, ikinci tekil şahısla yazılan bu mensur şiirin teması; kadın ve aşktır. “Ah”, “hayır”, “yok” gibi ünlem ve edatlarla birlikte tamlamalarla dolu ve edebî bir dil vardır.

Birkaç cümleden ibaret mensur bir şiir olan “Üç Gonca”, Selanikli E. Mağmumi tarafından “Kardeşim Mustafa Halûk’a” ithafıyla yazılmıştır. Eserde çeşitli renklerin kullanımıyla betimlenen bir tablo içinde şiirsel anlatım dikkati çeker. Şemsten türetilen *müşemmes* kelimesi kullanılmıştır.

Yaprak’taki tek çeviri eser, Charles de Luc tarafından kaleme alınıp Süleyman Sırrı tarafından aktarılan “Kutupyıldızı”dır. Ulaşılan kaynaklarda Charles de Luc adına rastlanmaması onun, edebiyat tarihlerinde yer alacak ölçüde tanınmayan bir sanatçı olması veya takma isim kullanmasıyla ilgili olabilir. “Kutupyıldızı”, *Yaprak*’taki diğer eserlere göre daha ağır bir dile sahiptir. Bu durum, tercüme edilmiş olmasından kaynaklanabilir. Çoklu tamlamalar hâlinde istiarelere örnek olarak *nigâh-ı garâm-âlûd* verilebilir.

Mektepliler Sayfası alt başlığı altındaki iki yazıdan ilki “Deniz Han”, E. Kemal’in “Kardeşim H. Nâhid’e” ithafıyla yayımlanan, hikâye başlangıcı denebilecek,

betimleme ağırlıklı kısa bir nesir parçasıdır. İkincisi ise Hakkı Baha'ya ait “Bir Manzara” adlı kısa nesirdir. Bu da hikâye başlangıcı olabilecek nitelikte bir yazıdır. Mensur şiirlerdeki ayırt edici niteliklerden olan *ah* ve *oh* ünlemlerinin kullanımı ile betimlemeler bu parçada dikkati çeker.

2.3. Tenkit

Direkler Arası[1] Şahap Salih imzasını taşıyan düşünce yazısı “Bugünkü Lisânî İhtiyâcımız”, II. Meşrutiyet'ten sonra alevlenen dilde sadelik meselesini ele alır. Bu dönemde İstanbul'dan ve İzmir'den başka Selanik de dil hareketinin öncü illerindendir (Levend, 1960, s. 272)¹¹. 1908'e kadar dilde sadeleşme konusunda yürütülen tartışmalar; Arapça ve Farsçanın kurallarının sınırlandırılmasına yönelik atılacak adımlar, alıntı sözcüklerin Türkçeleştirilerek kullanılması, Türkçesi olan sözcüklerin yeğlenmesi, konuşma diliyle yazı dilinin birleştirilmesi gibi konular hakkındadır.

Yaprak'taki yazısına aynı anlamın farklı sözcükler tarafından karşılanmasını dilin zenginliğine bağlayan fikirleri eleştirerek başlayan Şahap Salih'e göre gazeteler ve kitaplar milletin lisanından uzaktır¹². Şahap Salih, imparatorluğun topraklarında doğan herkesin aynı sözü söylemesi gerektiğini belirterek dilde “vahdet ve sühûlet”in önemini vurgular. *Genç Kalemler*'de de dilde kolaylıkla ilgili yürütülen tartışmalarda Ömer Seyfettin ve Hamdullah Suphi, eski lisanın Türkçeyi tedris ve tahsil edilmez hatta anlaşılabilir bir hâle sokmasından yakınıyor (Ömer Seyfettin, 1999b, s. 125; Hamdullah Suphi, 1999, s. 301).

Dilde birlikle ilgili olarak Genç Kalemler Tahrir Heyetince benimsenen ve Türkçülük/Milliyetçilik ideolojisi açısından kayda değer bir madde, farklı lehçelerden sözcüklerin kullanılmayıp İstanbul şivesinin esas alınmasıdır (Genç Kalemler Tahrir Heyeti, 1999, s. 211). Bu düşünce Kâzım Nami'nin, asıl dilin Türkçe olduğu ve Osmanlılar dışındaki Türklerle olan dil farklılıklarının lisanın esasını etkilemeyeceğini savunduğu yazısıyla bağdaşır (Kâzım Nami, 1999, s. 39). Ömer Seyfettin de yüz milyon Türk'ün dillerini kaybettikleri için birbirini tanımadığını öne sürer ve dilde birlik amacına ulaşmak için yeni lisanın kabul edilmesi gerektiğini söyler (1999b, s. 127).

¹¹ Selanik gelişmiş bir il merkezi olmasının yanında hareket hâlindeki Balkanlara yakın olması, yabancı ordulardaki yüksek rütbeli subayların ve sivil memurların burada toplanması ve Avrupa'ya yakınlığı nedeniyle Jön Türklerle haberleşmeyi kolaylaştırması gibi sebeplerle siyasi açıdan önemli bir kentti (s. 281).

¹² Dönemin dilde sadelik tartışmalarında şiirin öncelikli olmadığı öne sürülebilir. Örneğin, Şahap Salih'in yazısında eleştirel bir dille söz ettiği şairlerden “Türkçe şi'rlere sâhibi Emin”i Ömer Seyfettin'in (1999a, s. 78), Tuhfeci Vehbi'yi de Ali Canib'in eleştirdiği görülür (1999, s. 116). O dönemde Ömer Seyfettin, hece vezniyle şiir yazmaya karşıdır.

Ömer Seyfettin, “Türkçenin mekanizmasını bozan Arabî ve Farisî kaideler”in kesinlikle kullanılmayacağını belirtir (Ömer Seyfettin, 1999a, s. 79). Ziya Gökalp hiçbir dilden kural alınamayacağı gibi ihtiyaç duyulan kelimelerin de Türkçeleştirilerek alınması gerektiğini vurgular (1999, s. 176). *Genç Kalemler*’in soruşturmasına yanıt veren Raif Necdî de kelimelerin ödünç alınmasını gerekli bulup kaideleri almaya karşı çıkan yazarlardandır (1999, s. 347). Genç Kalemler Tahrir Heyeti, ortak görüşünü bir lisanın başka lisanlardan birçok kelime alabileceği fakat kaideleri ve tecvitleri içeren “lisaniyyet” alamayacağı düşüncesiyle temellendirir (Genç Kalemler Tahrir Heyeti, 1999, s. 211).

Şahap Salih, Muallim Naci döneminde canlanan kelimecilik edebiyatını eleştirir ve dilde sadelik konusunda Selanikli *Genç Kalemler*’in cesur bir ilk adım attığını vurgular. Ancak ona göre sınırlı sayıdaki kaideler öğrenilebileceği için asıl üzerinde durulacak husus, sözcüklerin sınırsız çoğalışıdır. Bu açıdan dilde sadeleşme yöntemi konusunda farklı düşünmektedir. Onun görüşünün Tanzimat’tan bu yana yürütülen sadeleşme tartışmalarında yer edinmemiş olduğu söylenebilir.

Sonuç

Dil ve üslup açısından Edebiyat-ı Cedide anlayışının *Yaprak*’taki eserlerin pek çoğunda etkili olduğu görülür. Ancak II. Meşrutiyet yılları gibi ülkenin rotasını belirlemede farklı ideolojiler, siyasi eğilimler ve edebiyat hareketlerinin bir arada var olduğu bir dönemin (Çetişli, 2016, s. 125) ürünü olan *Yaprak*, filizlenen Türkçülük hareketinin de etkilerini yansıtır. Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük, Batıcılık gibi fikir hareketleri birbirinden kopuk veya birbirinin zıttı olmadığından dönemin eserleri çoğu zaman söz konusu fikirlerin farklı ölçüde sentezlerinden oluşur (Çetişli, 2016, s. 133). Bilindiği kadarıyla yalnız iki sayı yayımlanan *Yaprak*, gerek yayımlandığı dönemin genel görünümüne gerek yazarlarının bibliyografyalarına sunduğu katkı bakımından Türk edebiyatı tarihinin gözden kaçmış ancak önemli bir parçasıdır.

Kaynakça

- Akyüz, K. (1979). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923) I* (3. bs.). Ankara: Ankara DTCF Yayınları.
- Alangu, T. (2010). *Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (1968).
- Argunşah, H. (1999). Ömer Seyfettin'in Bilinmeyen Şiirleri ve Bazı Düzeltmeler. *Erdem*, 34(12), 25-43.
- Argunşah, H. (2001). Ömer Seyfettin Külliyyatı Tamamlanıyor. *Dergâh*, 131(11), 12-14, 18-20.
- Bozdoğan, A. (2014). Fecr-i Ati Topluluğu ve 'Musavver Muhit' Mecmuası. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (35), 43-60. 10 Aralık 2020 tarihinde dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157170 adresinden erişildi.
- Çetindaş, D. "Osman Fahri" maddesi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. 3 Aralık 2020 tarihinde teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/osman-fahri adresinden erişildi.
- Çetişli, İ. (2016). İkinci Meşrutiyet Döneminde Ortaya Çıkan Fikrî, Siyasî Hareketler ve Türk Edebiyatına Yansımaları. İ. Çetişli vd. (Haz.), *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı* içinde (ss.125-370). Ankara: Akçağ.
- Danişment, İ. H. (1972). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* (C. 4). İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Devellioğlu, F. (2017). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (33. bs). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Duru, K. N. (1999). Türkçe mi Osmanlıca mı?. İ. Parlatır ve N. Çetin (Haz.), *Genç Kalemler Dergisi* içinde (ss. 39-40). Ankara: TDK.
- Ercilasun, B. (2012). *Servet-i Fünun'da Edebî Tenkit* (3. bs). Ankara: Akçağ.
- Gariyer, C. (2006). Yankısız Yönelişler: Nev Yunaniler ve Nayiler. T. S. Halman vd. (Ed.), *Türk Edebiyatı Tarihi 3* içinde (ss. 161-170). İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökalp, Z. (1999). Yeni Lisanın Güzelliği. İ. Parlatır ve N. Çetin (Haz.), *Genç Kalemler Dergisi* içinde (ss. 171-177). Ankara: TDK.
- İnal, İ. M. K. (1988). *Son Asır Türk Şairleri, Cilt IV* (3. bs.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kerman, Z. (1988). *Osman Fahri Hayatı ve Şiirleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kestelli, R. N. (1999). Yeni Lisan. İ. Parlatır ve N. Çetin, (Haz.), *Genç Kalemler Dergisi* içinde (ss. 347-348). Ankara: TDK.
- Levend, A. S. (1960). *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*. Ankara: TTK.
- Ömer Seyfeddin. (1999a). Yeni Lisan. İ. Parlatır ve N. Çetin (Haz.). *Genç Kalemler Dergisi* içinde (ss. 75-81). Ankara: TDK.
- Ömer Seyfeddin. (1999b). Yeni Lisan. İ. Parlatır ve N. Çetin (Haz.), *Genç Kalemler Dergisi* içinde (ss. 125-129). Ankara: TDK.
- Ömer Seyfeddin. (1999c). Yeni Lisan ve Hüseyin Cahit. İ. Parlatır ve N. Çetin (Haz.), *Genç Kalemler Dergisi* içinde (ss. 145-148). Ankara: TDK.

- Polat, N. H. (2003). II. Meşrutiyet Devri Türk Kültür-Edebiyat ve Basın Hayatının Bir Yansıtcısı Olarak Rübab Dergisi. *TÜBAR-XIV-/2003-Güz*, 7-41. 10 Aralık 2020 tarihinde dergipark.org.tr/tr/download/article-file/156782 adresinden erişildi.
- Polat, N. H. (2005). *Rübab Mecmuası ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk Kültür, Edebiyat Hayatı*. Ankara: Akçağ.
- Polat, N. H. (2014). *Şair Ömer Seyfettin (Bütün Şiirleriyle)*. Ankara: TDK.
- Şemseddin Sami. (1999). Lisan ve Edebiyatımız. İ. Parlatır ve N. Çetin (Haz.), *Genç Kalemler Dergisi* içinde (ss. 421-426). Ankara: TDK.
- Şen, C. (2006). *Fecr-i Âtî Edebiyatı Tespit-Tahlil-Tenkit*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Tanrıöver, H. S. (1999). Yeni Lisan. İ. Parlatır ve N. Çetin (Haz.), *Genç Kalemler Dergisi* içinde (ss. 299-302). Ankara: TDK.
- Tansel, F. A. (1992). Doğumunun Yüzüncü Yılı Dolayısıyla Ömer Seyfeddin'in Hayât Çizgisi İlk Eser ve Şiirleri. *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin* içinde (ss. 51-72). Ankara: TTK. (1985).
- Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. (2001). İstanbul: YKY.
- Tural, S. (1984). Ömer Seyfeddin'in Hayatı ve Eserleri. *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin* içinde (ss. 9-39). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Uyguner, M. (1990). *Ömer Seyfettin Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yöntem, A. C. (1999). Edebiyyât-ı Müstakbelemiz. İ. Parlatır ve N. Çetin (Haz.), *Genç Kalemler Dergisi* içinde (ss. 2-3). Ankara: TDK.

Ek: Yaprak Dergisinin Transkripsiyonu

Yaprak dergisini yeni yazıya aktarırken mutedil transkripsiyon kullanıldı. Yazımda Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*'ı esas alındı. Burada yer almayan sözcükler, Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türkî*'sinden bakılarak yazıya geçirildi. Çeviriyazıda geçen sözcüklerin anlamları bağlam içinde karşılanarak dipnotlarla okura sunuldu. Çeviriyazıda Türkçe sözcüklerde hemze gösterilmedi, *kaf* ve *gayın* harflerinden sonra gelen *elifler* belirtilmedi. Dergideki yazıların noktalama işaretleri, özgün yazıları tahrif etmemek için aynen korundu. Günümüz yazım kurallarında yer almayan yan yana iki nokta işaretinin günümüzdeki noktalı virgül işlevinde olduğu belirlenerek iki noktadan sonra yazıya küçük harfle devam edildi.

[¹]İlk numro

YAPRAK

Edebî, içtimâ'î, felsefî on beş günde bir çıkar risâledir.

İdârehânesi: Örtülü Çarşı'da eski 'Asır Matbaası'nda dâire-i mahsûsa:

Müdür-i mes'ûlü: 'Ömer Lütfi

Müessisleri: M. Emîn, E. Mağmûmî, Necmüzzâhir

Abonesi: Seneliği on üç kuruş

Nüshası 20 para 1327¹³ Mayıs [birinci hafta] Nüshası 20 para

Mu'azzez kari'e ve kari'lere,...

Yaprak; edebiyâtımızın şâyân-ı hürmet sîmâlarına bir hiss-i takdîr ve ihtirâm-perverde¹⁴ eden şebâb-ı mütefekkirin¹⁵ nâşir-i efkârıdır¹⁶. En birinci emeli güzide gençlerin terakkisine çalışmak, onların metin ve güzel düşüncelerini te'mîn etmektir.

Yaprak; zamân-ı hâzır edebiyâtının te'âlisine¹⁷ ve hayât bulmasına cidden hizmet etmiş bulunan Fikret'lerin, Hâlid Ziyâ'ların, Cenâb'ların, Câhid'lerin, Ra'ûf'ların senâ-kârıdır¹⁸. Teslîm eder, ki onların muhteşem bir hayât-ı edebîyeleri vardır ve târîh-i edebiyât-ı 'Osmâniyye'de bir mevki'-i bülend ü müstesnâ¹⁹ te'mîn etmişlerdir.

Hiss-i menfa'at, te'mîn-i mevki' ve şöhrat *Yaprak* hey'et-i tahrîriyesinin fikirlerini kat'ıyyen işgal etmez; zîrâ bilirler, ki "şöhrat-i sehîle"²⁰ sabun köpüğü kadar pây-dârdır.

Onlar, yalnız gençliğin te'âlisi için -bütün müşkilâta rağmen- çalışacaklardır. Sevgili kari'e ve kari'ler, *Yaprak* bu maksatla intişâr ediyor.

¹³ Miladi 1911

¹⁴ İhtirâm-perverde: hürmet besleme

¹⁵ Şebâb-ı mütefekkir: genç düşünürler

¹⁶ Nâşir-i efkâr: fikirler yayıcısı

¹⁷ Te'âlî: yükselme

¹⁸ Senâ-kâr: övücü

¹⁹ Mevk'-i-i bülend ü müstesnâ: yüce ve üstün mevki

²⁰ Şöhrat-i sehîle: kolay şöhrat

Silsile-i eş'ârdan²¹:

ZEHİRLER

... Bana diyorlar, ki bu serseri yaşamaktan daha bıkmadın mı? Artık te'ehhül²² etsene.. Ve hiç düşünmüyorlar: Te'ehhül.. bu, pek kolay tekellüm²³ olunabilir, fakat, herkes için o kadar mümteni'ü'l-husûl²⁴, ki... Beni rahat bıraksınlar, ben böyle öksüz hayatı yaşamaktan bir zevk-i vahşî hissediyorum. Benim bahtiyârlığım yoklukların muhît-i ezelîsinde tecellî edecektir. Te'ehhül et, diyorlar, bilmiyorlar, ki te'ehhülde ancak iki rûhun ebedî bir hiss-i ta'abbüdle²⁵ sevişmesiyle bir inkılâb husûle gelebilir, yoksa!...

Zavallı ben, nasıl mes'ûd olabilirim, ki kalbimde açılan yaralar iltiyâm-nâ-pezîrdir²⁶. Ben aldandım.. Beni aldattılar.

[2]Te'ehhül.. Bu, benim için o kadar gayr-i kabil.. o kadar cân-şikâf²⁷ bir emr-i müte'assir²⁸, ki...

Bana te'ehhülü tavsiye edenler ne kadar aldanyorlardır. Sefîl beşerîyyet zâten ebedî bir ahmaklığa mahkûmdur, beni de çılgın râbitalarla bend etmek istiyorlar. Delâlete²⁹ ihtiyâcım yoktur. Beni bıraksınlar, bütün zünûbumla³⁰ bir günâh-kâr hayatı geçireyim; ben ihtiyâc-ı mağfiretle³¹ müte'essir olmak istemem, ta ki yavaş yavaş zehirlerimle yıpranayım. Ve sonra beni bir himl-i uhrevî³² ile ebedîyyete sürüklesinler, işte o vakit beşerîyyetin sadakasına muhtâcım. Yaşarken.. yaşadıkça menfa'at-perest insânların mu'âvenetine³³ aslâ ihtiyâcım yoktur ve tenezzül etmem. Zavallı delâlet, müstehzî oyuncak!.. Senden o kadar vâresteyim³⁴, ki...

Manastırlı: Mehmed Emîn

Silsile-i eş'ârdan:
Zavallı yaşar ölümler....

²¹ Silsile-i eş'âr: şiirler zinciri

²² Te'ehhül: evlenme

²³ Tekellüm: söyleme

²⁴ Mümteni'ü'l-husûl: olması mümkün değil

²⁵ Hiss-i ta'abbüd: tapınma hissi

²⁶ İltiyâm-nâ-pezîr: (yara için) iyileşemez olmak

²⁷ Cân-şikâf: can yırtıcı, yaralayıcı

²⁸ Emr-i müte'assir: zor iş

²⁹ Delâlet: yol gösterme

³⁰ Zünûb: günahlar

³¹ İhtiyâc-ı mağfiret: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması ihtiyacı

³² Himl-i uhrevî: ahiretle ilgili yük

³³ Mu'âvenet: yardım

³⁴ Vâreste: ilişkisiz

GÖZLER VE SESLER

[Sizi ey hâsir³⁵ ü bî-tâb u ‘alîl³⁶
 Ey soluk çehreli bî-çâre nesil
 Ey müebbed girye³⁷
 Ey müsemmin³⁸ kütle
 Şu bataklıkta batıp gittikçe
 Bu siyâh leyle hulûl ettikçe³⁹
 Sizi kurtarmağa ‘âzîm⁴⁰ eller
 Acı bir his ile dâ’im titrer]

Ağlarım ben de uzaktan ‘âciz
 Size ey nesl-i marîz⁴¹
 Size ey gölgeli elvâh-ı hayât⁴²
 Ey güzel kızlar.. ey envâr-ı memât⁴³.
 Dâ’imâ toprağa nigrân⁴⁴.. o pür hülyâ gözler
 Elem ü ye’sini takrîr eyler⁴⁵...
 O güneşsiz gözler
 O soluk çehrede bir şey gizler
 Gizler âmâlini⁴⁶ bir genç kalbin

[3] Ağlar a’mâkına⁴⁷ leyl-i hazerin⁴⁸
 O cehennemli ve korkunç geceler
 Bana bir mersiye-i gam söyler
 O siyâh halkalı dalgın o iki ebr-i siyâh⁴⁹
 Yağdırır rûhuma bârân-ı tebâh⁵⁰
 Müteselsil⁵¹ eyvâh!
 Âh!

³⁵ Hâsir: zarara uğrayan

³⁶ ‘Âlîl: hasta

³⁷ Girye: ağlayış, gözyaşı

³⁸ Müsemmin: zehirleyici

³⁹ Hulûl etmek: sinmek

⁴⁰ ‘Âzîm: niyetli

⁴¹ Nesl-i marîz: hasta nesil

⁴² Elvâh-ı hayât: hayatın levhaları, tabloları

⁴³ Envâr-ı memât: ölümün nurları

⁴⁴ Nigrân: bakan, nazır

⁴⁵ Takrîr: anlatma

⁴⁶ Âmâl: emeller

⁴⁷ A’mâk: derinlikler

⁴⁸ Leyl-i Hazer: sakınma, korunma gecesi

⁴⁹ Ebr-i siyâh: siyah bulut

⁵⁰ Bârân-ı tebâh: harap eden, mahveden yağmur

⁵¹ Müteselsil: zincirleme

Ve

O hazîn lerze-i pür-hiss⁵² ile giryân⁵³ sesler
 Lahn-i târında⁵⁴ mu‘azzib⁵⁵ besler
 Ebedî bir ölümün fâci‘a-i mâtemini
 Sanki muharrik⁵⁶ ü elîm bir ninni.
 Bu terennüm bana îhsâs eyler⁵⁷
 Hastalar, inlemeler, feryâdlar
 İhtizârlarla⁵⁸ dolu efganlar
 Döğünür, ağlarlar....
 Bu zavallı sesler:
 Beni ber-bâd eyler.
 İşte:

Halâs

Geliniz, yırtınız artık yetişir
 Bu ta‘assub yetişir
 Şu garaz-kâr, cânî
 Şu mülevves⁵⁹ şu mu‘annid⁶⁰ kefeni
 Yırtınız, kurtarınız kendinizi
 Bu cesâret açacak şehre ensâlinizi⁶¹
 Buna a[r]tık bu ‘asır sabredemez
 “Buna bî-çâre beşer katlanamaz”

Pervîz

[4]BİR BEDÎ‘A⁶²

Ma‘sum değil, bekâret-i enzârı⁶³ aldatır
 Hissiyle belki korkulu şeyler düşündüren
 Gözler, henüz necîbe-i hiss⁶⁴.. mest ü hande-zen⁶⁵

⁵² Lerze-i pür-hiss: duygu dolu titreyiş

⁵³ Giryân: ağlayan

⁵⁴ Lahn-i târ: karanlık ezgi

⁵⁵ Mu‘azzib: azap veren

⁵⁶ Muharrik: tahrik eden

⁵⁷ İhsâs: sezdirme

⁵⁸ İhtizâr: can çekişme

⁵⁹ Mülevves: kirli

⁶⁰ Mu‘annid: inatçı

⁶¹ Ensâl: soy

⁶² Bedî‘a: beğenilen ve takdir edilen pek yeni şey

⁶³ Bekâret-i enzâr: bakışların bekâreti

⁶⁴ Necîbe-i hiss: duygunun soyluluğu

⁶⁵ Mest ü handezen: sarhoş ve gülen

Kirpiklerinde hâreli bir gâze-i şî'r⁶⁶...

Sözler dehân-ı şûhuna⁶⁷ mahsûs edâ ile
Bir şîve-i besîme⁶⁸ alır sâf u mu'tenâ⁶⁹,
Bir şîve-i besîme, ki benzer tebelbûle,⁷⁰
Lebler, henüz güşâde-i gül-bûsedir⁷¹ bana...

Koklanmamış beyâz mineler bîkr-i nâziki⁷²
Okşanmamış vakûr yüzünün ihmîrârına⁷³
Uymuş kadar latîf... Onu, bir yâsemîn gibi

Bir koklamakla saffet-i elvânı⁷⁴ kaybolur
Vehmiyle her nevâziş-i lebden⁷⁵ esirgerim.
Kalben bu 'aşk-ı sâfîma perestiş eylerim⁷⁶.

Cemâl Mukbil

HİÇ..

-Hilmi'ye-

Hayâtın şegaf-âlûd⁷⁷ zamânını hep karanlıkların zehirli yıldızları arasında imrâr eder⁷⁸.
Bir an sa'âdet tasavvur edemez, ki kirli, mülevves, beşerî tırnakların kanlı izleriyle şâibe-
dâr⁷⁹ olmasın. Mezâr-ı kalbi ezhâr-ı ye's ü elemle⁸⁰ mestûr⁸¹.. Hep siyâh...

Zâten ma'nâ-yı hayât bundan başka bir şey midir? Güzeşte-i siyâh⁸² 'ömrünü hulâsa
edince karşısında bir heyûlâ-yı felâket şeklinde titreyen gözyaşları tebellür eder. İşte,
herkes sabâh kâ'inattan bir hande-i şî'r ve emel⁸³ toplarken o bî-kesliğinin⁸⁴, sefâletinin

⁶⁶ Gâze-i şî'r: şiir allığı

⁶⁷ Dehân-ı şûh: şuh ağız

⁶⁸ Şîve-i besîme: güleryüzlü eda, cilve

⁶⁹ Sâf u mu'tenâ: temiz ve itinalı

⁷⁰ Tebelbûl: dilin karışıklığı, anlaşılmaz hâle gelmesi

⁷¹ Güşâde-i gül-bûse: gül öpüşün ferahlığı

⁷² Bîkr-i nâzik: nazik bekâret

⁷³ İhmîrâr: kızarma

⁷⁴ Saffet-i elvân: renklerin saflığı

⁷⁵ Nevâziş-i leb: dudağın okşaması

⁷⁶ Perestiş eylemek: tapmak, taparcasına sevmek

⁷⁷ Şegaf-âlûd: delice sevmeye bulaşmış

⁷⁸ İmrâr: geçirme

⁷⁹ Şâibe-dâr: lekeli

⁸⁰ Ezhâr-ı ye's ü elem: ümitsizlik ve acı çiçekleri

⁸¹ Mestûr: örtülü

⁸² Güzeşte-i siyâh: siyah geçmiş

⁸³ Hande-i şî'r ve emel: şiir ve emel tebessümü

⁸⁴ Bî-keslik: kimsesizlik

enîn-i merâretiyle⁸⁵ çırpınır, bedî‘a-i hayâlî, hayâtın.. bu istifhâm-ı mübhemin⁸⁶ tazyîk-i haşyetiyle⁸⁷ kırılır. O bir şey düşünemez, bir şey yapamaz, yalnız silsile-i beşerin zincîr-i istibdâdıyla sürüklenir. Ve nihâyet kendisinin mâlik olamadığı hayât, fezâ-yı nâ-mütenâhiyyet⁸⁸ içinde çirkin dişlerini gösterir:

HİÇ..

‘Ömer Lütfî

[5] Çöl yazıları

ONUN NİYÂZ-I VİSÂLİNE⁸⁹

-“Gel!”

-Lâkin, niçin? Bu hayâtın, bu inzivâdan müşteki değilim! Bu merdüm-girîzlikte⁹⁰.. bu yalnızlıklarda bana her şey mev‘ûd⁹¹.. bana her şey samîmî... Senin veremediğin sermedîlikler⁹².. senin huzûrunda geçiremediğim bî-endişe dakikalar hep burada; bu, çöllerin..bu, nihâyetsiz, müselsel kum yığınlarının sükûn-ı bî-nazar-ı ezelisinde⁹³ mevcûd...

Artık istemem. Senin kadınlığını.. hattâ ‘aşkı, perestîşini.. hiç, hiçbir şeyini istemem. Onlar, bütün başkasına.. başka bir zavallıya ibzâl⁹⁴ edeceğin, vereceğin sa‘âdetler olsun. Bırak beni! Ben kederlerimle, acılarımla bu kimsesiz, ıssız, insanlardan uzak yerlerin lekesiz, bâkir sînelerinde öleyim. Bilsen?.. Şimdi bu, çöller.. bu, samt-ı bî-nihâyeyi⁹⁵ ne kadar seviyorum. Onunla aramda ne fenâ bulmaz, ne nihâyetsiz bir karâbet-i samîmiyye var. Burada sen, senin bütün mevâ‘id-i pür-füsûnun⁹⁶, hiç, hiçbir şeyin yok; ve hattâ insânlar, senin ve benim mensûb olduğumuz beşerîyyet-i ma‘lûle⁹⁷ bile yok... Ve ben bu, yokluklarda.. bu, insanların yaşayamayacağı zannettikleri yerlerde ne kadar sâkin, ne kadar mes‘ûdum.

-“Ooh, gel!”-

- Lâkin, niçin? Artık, aramızda hiçbir râbîta-ı kalbiyye.. hiçbir âşînâ-yı rûh yok... Niçin, niçin! Bu, samîmî ve riyâsız yerlerin hıyâbân-ı pür-sükûnetinden⁹⁸ uzak yaşayayım?

⁸⁵ Enîn-i merâret: acı inilti

⁸⁶ İstifhâm-ı mübhem: belirsiz soru

⁸⁷ Tazyîk-i haşyet: korkunun baskısı

⁸⁸ Fezâ-yı nâ-mütenâhiyyet: sonsuzluk gibi görünen boşluk

⁸⁹ Niyâz-ı visâl: kavuşma yakarışı

⁹⁰ Merdüm-girîzlik: insanlardan kaçma

⁹¹ Mev‘ûd: söz verilmiş

⁹² Sermedîlik: ebedîlik

⁹³ Sükûn-ı bî-nazar-ı ezeli: sonsuzluğun nazar değmemiş sessizliği

⁹⁴ İbzâl: bol bol verme

⁹⁵ Samt-ı bî-nihâye: sonsuz susma

⁹⁶ Mevâ‘id-i pür-füsûn: sihir dolu vadolanmış şeyler

⁹⁷ Beşerîyyet-i ma‘lûle: hastalıklı insanlık

⁹⁸ Hıyâbân-ı pür-sükûnet: dinginlik dolu iki tarafı ağaçlı yol

Niçin, bunların neşîdeleri⁹⁹, semâları mâ'dûm¹⁰⁰ bir hayâl olsun?.. Hayır, hayır! Bırakınız beni! Artık eski zamânlara, eski rû'yâlara 'a'id bütün kasîdeler.. şî'rler mâdem, ki bir yalan oldu. Ooh, sevgilim! Hâlâ kalbinde seni unutamayan acılarla gam-gîn¹⁰¹ bir zavallıyı bırak, bu, ıssız ve çorak yerlerin bir mevcûd fânîsi olsun.

Ve sen güzel kadın!.. Çılgın bir dâ-i leylâsın¹⁰²!.. Senin iştîyâk-ı rûhunu, harâret-i 'aşkını bülend bir mehd-i nûr-agîn¹⁰³ içinde uyutacak sîneler, dudaklar her vakit mevcûddur.

Hâl bu, ki zavallı ben, senin bir nevâziş-i nazarın.. bu va'd-i bûsen için aylarca sersem sürüklendim, inledim yalvardım. Gözlerinde derin bir ma'nâ-yı hıyânetten.. bî-fenâ¹⁰⁴ bir meâl-i lâ-kaydiden¹⁰⁵ başka bir şey göremedim. Ve sonra senden o kadar kaçmak, o kadar uzak yaşamak lâzım geldi, ki, bu çöllerin bile kifâyet edemeyeceğine hükmettim.

Hayır! Hayır! Ben bu, samîmî, lekesiz semâların şî'r-i mükevkebi¹⁰⁶ altında ölmek!.. 'Asırlardan beri uyuyan çöllerin âgûşunda cism-i nâ-tüvânımı¹⁰⁷ dinlendirmek isterim.

Mustafa Câvid

[6]ZARÂFET-İ ENDÂMINIZ...

Siz kadınlığın müstesnâ vücûdları, süslü ve câzib varlıklar.. Melâhat-i vechiyyeden¹⁰⁸, hüsn [ü] ândan¹⁰⁹ mahrûm zavallı nesl-i ma'lûlün nâ-kâm¹¹⁰ genç kadınları... Sizin zînet-i nisviyyeniz¹¹¹, şerefînz, şu hila'nız¹¹² zarâfet-i endâmınızdır.

... Tabî'atın latîf renkleriyle sıska vücûdlarınızı sarar.. Rengi uçuk solgun ve hasta sîmâlarınızı ipek tüllerle örterek şebâb içinde kanat çırpın gençlerin harîs nazarlarıyla canlı bir şu'le gibi parıldarsınız.

Kalçalarınıza uzanan nermîn¹¹³ ve beyâz kolların nihâyetinde küçük pembe pençeler.. sisli sînenizin üstünde fecr-i kâzib¹¹⁴ kadar mugfil¹¹⁵ beyâzlık.. sönük ve rûhsuz

⁹⁹ Neşîde: seçkin şiir

¹⁰⁰ Mâ'dûm: mevcut olmayan

¹⁰¹ Gam-gîn: gamlı, kederli

¹⁰² Dâ-i leylâ: çok karanlık gece derdi, hastalığı

¹⁰³ Mehd-i nûr-agîn: nurla dolu beşik

¹⁰⁴ Bî-fenâ: ölümsüz

¹⁰⁵ Meâl-i lâ-kaydî: ilgisizlik manası

¹⁰⁶ Şî'r-i mükevkeb: yıldızlı şiir

¹⁰⁷ Cism-i nâ-tüvân: zayıf beden

¹⁰⁸ Melâhat-i vechiyye: yüz güzelliği

¹⁰⁹ Hüsn [ü] ân: güzellik

¹¹⁰ Nâ-kâm: nasipsiz

¹¹¹ Zînet-i nisviyye: kadın süsü

¹¹² Hila': kaftan

¹¹³ Nermîn: yumuşak

¹¹⁴ Fecr-i kâzib: yalancı fecir

¹¹⁵ Mugfil: aldatan

hayâtınıza; donuk nûrlar serper ve sizi hülyâkâr emellerle birkaç dakika mağrûr ve meshûr yaşatır. Ve işte şu kâmet-i câzibe-dâr¹¹⁶.. zarâfet-i endâmınızdır.

... Zarîf ve süslü omuzlarınız arasında ipek demetleri gibi uçuşan sarışın saçlarınızın, ince belinize ziynet vererek süzgün dolgunlukların hissi okşayan latîf temevvücleri¹¹⁷ şu müstesnâ ve serâb-âgîn¹¹⁸ güzellikler hep zarâfet-i endâmınızdır.

... Bî-çâre hasta neslin tâlî'siz kadınları!.. Siz mes'ûd ve bahtiyâr hissiyâtın neşîdelerini terennüm ederek zâ'id¹¹⁹ ihtimâmlarla iştigal ederken.. ben samîmî bir hissle hüznü inkırâzınızı¹²⁰ muta'assîb neslinizin inkitâ'ını¹²¹ düşünür. Ve yaşlı nazarlarımla yavaş, yavaş üfûl-ı fecî'nizi¹²² selâmlarım.

... Ve yine sizin zarâfet-i endâmınızı çılgın ve mechûl bir 'aşk, tatlı bir hissle ne zamân dalgın, dalgın temâşâyâ koyulsam büyük bir vefâsızlıkla süzülüp kaçarsınız. Fakat!! Biliniz ve aldanmayınız; ki sizin mahkûm-ı fenâ mevcûdiyyetinizi süsleyen.. hissten temessül¹²³ etmiş zarâfet-i endâmınızdır.

Manastırlı: E. Mağmûmî

ORFE

-Selanik: 23 Nisan 327-

Sabâh olmuştu. Güneş; ufukları kurşunî bir pûşîde¹²⁴ altında uyutan esmer sisleri yırtıyor, semânın mâ'îlikleri içinde yüzen pamuk bulutları, hûnîn¹²⁵ bir renk içinde boğuyordu. Ötede, parlak yıldızlarla yıkanan nâ-mütenâhî¹²⁶ vâdilerin uzattığı ipekli tüller altında uyuyan mes'ûd bir kulûbe!... Taze dalcıkları, yeşil sarmaşıkları sehâr¹²⁷ hülyâlarla çarpan bir kalbi sînesinde saklayan mu'azzez bir yuva: ... Kapısı açılmıştı Orfe, pembe pür şi'r dalgaları içinde titreyen, o semâvî rûh çıkmıştı.

Ağaçların çiçekli yaprakları arasında kaynaşan kuşların bahârî terânelerini dalgın, dalgın dinliyordu. O rûh-nevâz neşîdeler¹²⁸, onu başka 'âlemlere, semâlara uçuruyor rûhuna sa'âdet çiçekleri ihdâ¹²⁹ ediyordu. Harpını¹³⁰ nermîn sînesine dayadı. İlerledi. Yüksek

¹¹⁶ Kâmet-i câzibe-dâr: cazibeli boy pos

¹¹⁷ Latîf temevvücler: hoş dalgalanmalar

¹¹⁸ Serâb-âgîn: serapla dolu

¹¹⁹ Zâ'id: artan, lüzumsuz

¹²⁰ İnkırâz: tükenme, bitme

¹²¹ İnkitâ': kesilme, tükenme

¹²² Üfûl-ı fecî': feci kayboluş

¹²³ Temessül: şekle girme, cisimlenme

¹²⁴ Pûşîde: örtü

¹²⁵ Hûnîn: kanlı, kana bulaşmış

¹²⁶ Nâ-mütenâhî: sonsuz

¹²⁷ Sehâr: büyüleyici

¹²⁸ Rûh-nevâz neşîdeler: ruh okşayan seçkin şiirler

¹²⁹ İhdâ: hediye etme

¹³⁰ Harp: arp

ağaçların koyu gölgeleri altında oynayan mütebessim çiçekleri ^[7]okşadı. Sonra ma'sûm, çılgın bir hisle sâhile koştu. Denizlerin esmerleşen suları ile yıkanan yosunlu bir kaya üzerine çıktı. Terâne-dâr dalgalar, mevzûn feşâfeşlerle¹³¹ iniliyor; o, harpını çalıyordu. Mini mini pembe parmakları, titrek teller üzerinde bir kuş gibi çırpınıyor, bahârî neşîdeler fısıldıyordu.

Nazarları, semânın nevâziş-kâr mâ'iliklerine uzanıyor, ma'sûm rûhunun şûh ahter-ânelerini¹³² dinliyordu. Ötede billûr dalgacıklar, hırçın çocuklar gibi sâhile atılıyor, ince, zerrîn¹³³ kumlarla mütebeddil¹³⁴ hatlar resmediyordu.

Lem 'î Nejât

İttihâd ve Terakki Mektebi talebesinden

NECDET'İN DEFTERİNDEN...

Vâlidemin vefâtını müte'âkib -daha mezârda cesedi çürümeden- pederim geçmiş senelerin çehresine nakşettiği derin çizgilere aslâ ehemmiyyet vermeyerek genç ve güzel bir kadınla te'ehhül etti. Bu kadın eve geldiği zamân kalbimde kanlı bir cerîha açıldığını hissettim ve onu bir düşman hıyânetiyle ta'kîb etmeye karâr verdim. Üvey vâlidemle aramızda dikenli bir uçurum açılmış idi. Hiçbir kuvvet bizi dost edemezdi; ihtiyâr babamı bir cân-âver¹³⁵ vahşetiyle parçalamak istiyordum ve hissediyordum, ki babam günden güne mütezâyid¹³⁶ bir soğuklukla beni ihmâl ediyor, bu genç ve nefis kadın babamın kalbini çalmıştı.

Bir gün babam müteheyyic¹³⁷ ve 'asabî sık sık nefes alarak geldi ve el-cezîreye¹³⁸ î'zâm¹³⁹ edilecek bir hey'et-i teftîşiyenin riyâsetine ta'yîn olunduğunu bildirerek bi'l-mecbûriye Beyrût'tan.. Sûriye'nin bu muhteşem şehrinden üç ay müfâarakat¹⁴⁰ edeceğini titrek sesiyle anlattı: -Bu me'mûriyyet onu pek ta'zîb¹⁴¹ ediyormuş, fakat ne çâre!.. İleride bir vâli olabilmek için bu fırsat-ı güzîde¹⁴² bir liyâkat ibrazına pek müsâ'id imiş... Pederimin bu şişkin ve boş sözlerini dinleyerek mütenevvi'¹⁴³ ve garîb oyuncaklar meşherinde¹⁴⁴ dolaşan bir çocuk meserretiyle sevinliyordum, üvey vâlidem gûyâ pek müte'essir olmuş

¹³¹ Mevzûn feşâfeşler: vezinli fişırtilar

¹³² Ahter-âne: yıldıza benzer

¹³³ Zerrîn: altın gibi sarı

¹³⁴ Mütebeddil: değişen, başka hâle giren

¹³⁵ Cân-âver: canavar

¹³⁶ Mütezâyid: artan

¹³⁷ Müteheyyic: coşkun

¹³⁸ El-cezîre: Mezopotamya

¹³⁹ Î'zâm: gönderme

¹⁴⁰ Müfâarakat: bir yerden ayrılma

¹⁴¹ Ta'zîb: eziyet etme

¹⁴² Fırsat-ı güzîde: seçkin fırsat

¹⁴³ Mütenevvi': çeşitli

¹⁴⁴ Meşher: sergi

gibi ince ipek mendiline gözyaşlarını içiriyordu; fakat müdekkik¹⁴⁵ ve râz-âşnâ¹⁴⁶ nazarlar gözlerinden bir şelâle-i memnûniyetin döküldüğünü derhâl keşfederdi ben; bu dakikadan i'tibâren üvey vâlidemin kâzib¹⁴⁷ ve riyâkâr likâsıyla¹⁴⁸ pederimi aldattığını anladım.

İftirâk¹⁴⁹ dakikalarında üvey vâlidem pür-gıriv¹⁵⁰ inliyordu. Pederim: -Yetişir hanımcığım, kendini bu kadar üzme, diyordu, sonra hastalanırsın. Ve saçlarını okşuyordu. Râsime-i vedâ'dan¹⁵¹ sonra bir arabaya bindik, pederi vapura kadar teşyî¹⁵² ettim.

Evdeyim; salonda.. üvey vâlidemle karşı karşıya... Üvey vâlidem bir sa'at kadar pederimin [8] 'azîmetinden¹⁵³ mütehasıl kederlerini bana anlattı, kalbinin merâretlerini¹⁵⁴ boşalttı. Ve sonra bir hareket-i resmiyyet-perdâz-âne¹⁵⁵ ile kalktı. Konsolun yanına gitti, çekmeyi çekti, bir çanta aldı, yanıma geldi: -Necdet Bey; dedi, pederiniz bu paraları bıraktı. Bilâ-tereddüd aldım, lâ-kayd-âne: -Teşekkür ederim, dedim, sonra sözlerine 'ilave etti: -Ricâ ederim, geceleri benim odamda kalmaz mısınız? Pederinizin karyolası boştur, yalnızlıktan korkuyorum. Sertçe cevâb verdim: -Beslemelerden biri size refâkat eder, efendim.

Bu mukâbeleye mühmel-âne¹⁵⁶ nazarlarla: -Pek güzel, dedi, bunu aslâ hâtırıma getirmemiş idim.

Bu mülevves kadından mümkün mertbe uzaklaşmaya karâr verdim, mülâkatlarımızı hep kısa kesiyordum. Bir gün odasına girdiğim zamân bi-fütûr pencereden elinde dûr-bîn¹⁵⁷ komşumuz Sîret Bey'in harekâtını ta'kîb etmekte olduğunu gördüm ve kemâl-i ciddiyetle Hanımefendi, dedim, bir kadının elinde dûr-bîn yabancıların harekâtını ta'kîb etmesi nâ-meşrû' ve çirkin bir sahne teşkil eder zannederim. O, cevâb verdi: -Cânım sıkılmıştı uzaklara bakıyordum, Sîret Bey, bahçede dolaşıyormuş.. bu, bir kabâhat değildir. Bu, namussuz kadını parçalamak istiyordum, fakat bir mücrim gibi elde ettikten sonra...

¹⁴⁵ Müdekkik: araştıran

¹⁴⁶ Râz-âşnâ: bir sırrı bilen

¹⁴⁷ Kâzib: yalancı

¹⁴⁸ Likâ: çehre

¹⁴⁹ İftirâk: ayrılma

¹⁵⁰ Pür-gıriv: bağıra bağıra, yüksek sesle

¹⁵¹ Râsime-i vedâ': veda merasimi

¹⁵² Teşyî': uğurlama

¹⁵³ 'Azîmet: gidiş

¹⁵⁴ Merâretler: acılıklar

¹⁵⁵ Resmiyyet-perdâz-âne: resmiyet verircesine

¹⁵⁶ Mühmel-âne: ehemmiyet vermeksizin, baştan savarcasına

¹⁵⁷ Dûr-bîn: dürbün

Pederim me'mûriyyetinden 'avdet¹⁵⁸ etti, hastalandı, iki ay sonra mevt¹⁵⁹ ihtiyâr pederimi söndürdü, üvey vâlidem bizden ayrıldı. Sonradan öğrendim, ki bu kadın babamın cevher-i nâmûsunu lekelemiş, komşumuzla çamurlu bir hayât yaşamış...

5 Mart 325

Müstensihi

Manastırlı: Mehmed Emîn

Müdür-i Mes'ûl: 'Ömer Lütî

"Midhat Paşa" Sanâyi' Mektebi Matba'ası

[9]İkinciNumro

YAPRAK

Büyük Sultân Mehmed Hân-ı Hâmis¹⁶⁰ Hazretlerine,

Şevket-me'âb¹⁶¹, Rumeli'ye teşrîf-i şâh-âneleri târihin mâzî olmuş hâtırâtını ihyâ etti. Elîm ve kâbüslu seneler geçiren 'Osmânlılar inkırâza¹⁶² doğru sürüklenmekte iken İslâmiyet'in ebediyyen yaşamasına fermân-ı ezelîsi sâdır¹⁶³ olan Cenâb-ı Hakk'ın inâyet-i samedânisiyle¹⁶⁴ o, fecî' 'âkıbetten kurtuldu. Ve bugün Meşrûtiyyet-i mübeccele-i 'Osmâniyye¹⁶⁵ecdâdının hissiyât-ı necîbesine¹⁶⁶ bi-hakkın¹⁶⁷ vâris zât-ı şâh-âneleriyle bir feyz-i bülend ve müstesnâ yaşıyor.

Şevket-me'âb, Selanik'in âgûş-ı sâfını¹⁶⁸, zümürüdîn¹⁶⁹ Kosova sahrâlarını, Manastır'ın muhassin¹⁷⁰ fitratla süslenmiş güzide muhîtinin ziyâretiniz hâtıra-i fâhiresi her 'Osmânlı kalbinde hissiyât-ı ta'zîmkâr-âne¹⁷¹ ile meşbû¹⁷² bir nakş-ı sâbit bırakacaktır. Zât-ı melek-simât-ı şeh-r-yâr-ânelerine¹⁷³ müştâk¹⁷⁴ ve mütehassir¹⁷⁵ Rumeli ahâlisi teşrîf-i şâh-âneleriyle mukaddes bir 'Osmânlı bayramı idrâk ediyor. Ve zât-ı hilâfet-penâhîlerinin

¹⁵⁸ 'Avdet: geri gelme

¹⁵⁹ Mevt: ölüm

¹⁶⁰ Mehmed Hân-ı Hâmis: V. Mehmet Reşat

¹⁶¹ Şevket-me'âb: şevketin, büyüklüğün ait olduğu, şevketin bulunduğu yer; padişah

¹⁶² İnkırâz: tükenme, bitme

¹⁶³ Sâdır: çıkan

¹⁶⁴ İnâyet-i samedâni: Allah'ın yardımı

¹⁶⁵ Meşrûtiyyet-i mübeccele-i 'Osmâniyye: Osmanlı Devleti'nin yüce Meşrutiyet idaresi

¹⁶⁶ Hissiyât-ı necîbe: soylu duygular

¹⁶⁷ Bi-hakkın: hakkıyla

¹⁶⁸ Âgûş-ı saf: temiz kucak

¹⁶⁹ Zümürüdîn: zümrüt gibi yemyeşil

¹⁷⁰ Muhassin: güzelleştiren

¹⁷¹ Hissiyât-ı tazîmkârane: hürmetkâr hisler

¹⁷² Meşbû': dolu

¹⁷³ Zât-ı melek-simât-ı şeh-r-yâr-âneleri: padişahlığa yakışan melek görünüşlü zatlari

¹⁷⁴ Müştâk: can atan

¹⁷⁵ Mütehassir: hasret çeken

birçok seneler ‘Osmânî tâc ve saltanatına zînet-bahş-ı izz ü ikbâl¹⁷⁶ olmasını bâr-gâh-ı ehadiyyetten¹⁷⁷ niyâz ediyor. ‘Âlem-i matbû‘âta nâçiz hatvelerle¹⁷⁸ dâhil olan “Yaprak” hey’et-i tahrîriyesi¹⁷⁹ de zât-ı şâh-ânelerine en samîmî ihtirâmâtını¹⁸⁰ ‘arz ve takdîm ile kesb-i şeref eyler.

[10] **Sir**

CEVÂB-I NECÂT

Havâ: Mezâr, deniz mezâr, kara: Mezâr, her bucak
İnsânları kemirerek, parçalayıp toz eder;
Hep açılır kalbimizde, sa‘âdette bir keder!
Ne ıztırâb, ne musibet bu dünyâda yaşamak!..

Ne tarafa baksa gönül, vahşetleri görüyor:
Bir tarafta: kanlı eller ‘ismetleri¹⁸¹ paralar,
Bir tarafta: bıçak süngü vicdânları yaralar;
Her sefâlet rûhumuza tuzağını örüyor...

Gece, gündüz karşımızda karanlıklar, şeytânlar
Sürüklerken ‘ömrümüzü derinlikler içine,
Çabalarız tekrar çıkmak için bu yeryüzüne!
Nedir? İmdâd sedâsı mı, işitilen fîganlar...

Vücûdumuz elemelerin âteşiyle yanıyor;
Zemîn: kefen, mâ‘î semâ: üstümüzde bir tâbût
Su hep zehir, çiçek: âteş, topraklarsa bir bârût
Beşeriyet her dakîka ‘ademi anıyor...

Mâzî: duman, hâlimiz: yok, istikbâl de bir zindân!
Dumanlarla uçuyoruz mihnetlere doğru biz,
Oh, yâ Rabbî! Hayır, hayır ileriye gitmeyiz,
Bu zavallı insânlara bahşet yeni bir cihân!

Bizi orda: sevdâ, melek, bûse, hande beklesin,
Âgûşuna alsın bütün hayâtları: sa‘âdet,
Ebediyet öpüyorken rûhumuzu şetâret¹⁸²
Kuşlar bize muhabbetin ninnisini söylesin...

¹⁷⁶ Zînet-bahş-ı izz ü ikbâl: ululuk ve saadeti süsleyerek bahşeden

¹⁷⁷ Bâr-gâh-ı ehadiyyet: bir olan Allah’ın huzuru

¹⁷⁸ Hatve: adım

¹⁷⁹ Hey’et-i tahrîriye: yazı kurulu

¹⁸⁰ İhtirâmât: hürmetler

¹⁸¹ ‘İsmet: masumiyet

¹⁸² Şetâret: sevinç

Uyuyalım, uyuyalım...

.....

-Hayır, aslâ, olamaz!

Birbirini kemirerek parçalayan nân-körler,

Hak yolunu bırakanlar, sizi şeytân esirger!

Bu dünyâda alçak olan mezâr bile bulamaz...

‘Osmân Fahrî

◇◇◇◇◇

BU DA BİR HÎTÂB-I FÂNÎ!...

-Kardeşlerim Lütfî ve Emin’e-

Sabâh olursa kızım! Ufk-ı nâ-şekîbimde¹⁸³

Doğan hayâl-i hazînin gurûb eder sanırım;

Sabâh olursa! Hayır, ben bu iktirâb-ı elîm¹⁸⁴

İçinde gizli duran nûr-ı hüsne aldanırım:...

Sabâh olursa ki leylin nücûm-ı sâhireden¹⁸⁵Muhîte verdiği küskün, sönük fakat mübkî¹⁸⁶,Telemmu'unda¹⁸⁷ görünmez mi hüsn-i zâhireden¹⁸⁸Şîâ'-i rûhuma¹⁸⁹ bu nûr-ı âsmân: belki,

Senin hayâlini söyler hazân¹⁹⁰ rûhundan:Bugünkü hissime giryende¹⁹¹ bir peyâm-ı fenâ¹⁹².Ve bir selâm-ı tekeddür verir mürûrundan¹⁹³,..

Sabâh olursa! Bırak olmasın serâb olsun

Hayât-ı zârım¹⁹⁴ için varsa âşiyân-ı beka¹⁹⁵Bütün ketâ'ib-i âlâm¹⁹⁶ ile harâb olsun...

İskeçeli: Mehmed Sıdkı

¹⁸³ Ufk-ı nâ-şekîb: sabırsız ufuk¹⁸⁴ İktirâb-ı elîm: acıklı korku¹⁸⁵ Nücûm-ı sâhire: çöl yıldızları¹⁸⁶ Mübkî: ağlatıcı¹⁸⁷ Telemmu': parıldama¹⁸⁸ Hüsn-i zâhire: parlak güzellik¹⁸⁹ Şîâ'-i rûh: ruhun ışınları¹⁹⁰ Hazân: sonbahar¹⁹¹ Giryende: ağlayan¹⁹² Peyâm-ı fenâ: kötü haber¹⁹³ Mürûr: geçip gitme¹⁹⁴ Hayât-ı zâr: inleyen hayat¹⁹⁵ Âşiyân-ı beka: kalıcı yuva¹⁹⁶ Ketâ'ib-i âlâm: elemelerin askerleri

[11]‘OSMÂN

Kardeşleri ‘Ali Sâ’ib ve ‘Ömer
Kirâmî Beylere ta‘ziyetler¹⁹⁷..

‘Osmân, senin feci‘a-i mevtinle ağlarız:
Türklükten şimdi en acı mâtemlerin biri,
En cân-güdâz¹⁹⁸ cerîhası kanlarla ağlatan
Sensin, sen ey bahâdır-ı ümmet¹⁹⁹! İnan
Âgûşumuz açık sana ve kalben çiçekleriz
Göklerdeki hilâl ile pür-şân -cenâzeni-

Millet o sevdiğin yed-i kudî-i İlâhî²⁰⁰
Elbet kırar bu gençliği kahreyleyen eli;
Elbet kırar bu gençliğe tevcîh eden²⁰¹ eli,
Nâmûsumuz mümessili, a’dâya²⁰² münhasır,
Bir dâne-i memâtı²⁰³... Yazık, âh, yazık, yazık!

Adınla sen o bâni-i millet²⁰⁴ olan büyük,
‘Osmân değil, fakat onun en şânlı neslisin
Sen Türklüğün vedî‘a-ı millîsi²⁰⁵ değil misin?

Cemâl Mukbîl

◇◇◇◇◇

Küçük hikâye

[SERÂB]

-H. Hüsnü’ye-

Genç kız, bu yaz gecesinin muhît-i zemzeme-dârında²⁰⁶ delikanlının süzgün
nazarlarından dökülen reşâşe-i sevdâ²⁰⁷ ile şi‘r-âlûd²⁰⁸ dakikalar yaşıyordu; ellerini
mühmel-âne²⁰⁹ genç mekteplinin elleri içine bırakmış: -Doğru mu söylüyorsun, diyordu,
mektepten çıkar çıkmaz evlenecek miyiz? Delikanlı titrek sesiyle cevâb verdi:

-Ona şüphe mi var, güzelim sizi te’mîn ederim. Ki ebediyyen beraber yaşayacağız.

¹⁹⁷ Tâziyetler: başsağlığı dilemeler

¹⁹⁸ Cân-güdâz: acıma uyandıran

¹⁹⁹ Bahâdır-ı ümmet: ümmetin yiğidi

²⁰⁰ Yed-i kudî-i İlâhî: İlâhi kutsal el

²⁰¹ Tevcîh eden: yönelen

²⁰² A’dâ: düşman

²⁰³ Dâne-i memât: ölüm mermisi

²⁰⁴ Bâni-i millet: milletin kurucusu

²⁰⁵ Vedî‘a-ı millî: millî emanet

²⁰⁶ Muhît-i zemzeme-dâr: ahenkli ortam

²⁰⁷ Reşâşe-i sevdâ: sevda serpintileri

²⁰⁸ Şi‘r-âlûd: şiire bulaşmış

²⁰⁹ Mühmel-âne: önem vermeksizin

Bu, pür-füsûn mevâ'id²¹⁰ genç kıza İspanya saraylarının muhteşem kasırlarından birini ithâf etti ve artık delikanlının samîmiyyetine kani' olmuştu,

Kamer, donuk sarı gözleriyle dışarıdan bakıyordu. Genç kız bir kuş pervâzıyla²¹¹ pencereye koştu, perdeyi indirdi. Odayı ziyâlı bir zulmet kucakladı, şimdi bir hayât-ı bâkîr yaşıyorlardı; birkaç dakika sonra genç kız odadaki mumun sönük parıltısını da kıskandı, delikanlının kolları arasından sıyrıldı, geridonun²¹² yanına gitti: - Püf... Bir nefes-i harr²¹³ mumun ziyâsını öldürdü.

BİR AY SONRA..

Delikanlıyı bu hayât-ı garâm²¹⁴ üşütüyordu; zâlim 'azâblarla müte'ezzi²¹⁵ oluyor ve bu kadından -bütün râbitaları kırarak- ayrılmak istiyordu. Bu, günün ferdâ-yı siyâhı²¹⁶ mülâkat gecesi idi, karârı pek kat'i idi, genç kadına yaşadıkları bu hayâtattan usandığını söylemek ve ayrılımlarını ifhâm²¹⁷ etmek...

[12]HACLE-İ²¹⁸ MÜLÂKATTA

- Doğru mu söylüyorsun, Râ'ik! Öyle ise niçin beni aldattınız?
- Meleğim, siz kadınlar sevimli ve rengin²¹⁹ çiçeklersiniz, inkişâf etmeden size perestiş²²⁰ edilir, fakat sizdeki veron[ika]²²¹ ve leylaklar solduktan sonra...
- Râ'ik, acıyınız, hani o samîmî va'dleriniz?
- Zannederim, ki size felsefemi 'arz ettim.
- Demek bir kadını iğfâl..
- Hayır; cicim! Size hayâtı öğrettim.
- Bu kadar taş yürekli olma, Râ'ik, sonra sen de bir musîbete uğrarsın.
- Zarârı yok, müsâ'adenizle..
- Hayır gidemezsin.. kalbimi i'âde etmeden gidemezsin!
- Sözleriniz o kadar boş, ki... Allahâısmarladık 'azizem..

Delikanlı bir rûzgâr cereyânıyla odadan çekildi, genç kız kanepa üzerine düştü, şimdi hüngür hüngür ağlıyordu, çalınan 'ismetinin ebedî mâtemlerini harr gözyaşlarıyla tatmîn ediyordu. Kamer pencereden bakıyor, şimşekler saçılan donuk sarı gözleriyle: - Zavallı diyordu, niçin o, delikanlının sözlerine aldandın. Bilmiyor musun, ki erkekler vefâsızdır.

İKİ SENE SONRA..

²¹⁰ Pür-füsûn mevâ'id: sihir dolu vaatler

²¹¹ Pervâz: uçuş

²¹² Geridon: tek ayaklı yuvarlak masa

²¹³ Nefes-i harr: sıcak nefes

²¹⁴ Hayât-ı garâm: aşk hayatı

²¹⁵ Müte'ezzi: eziyet çeken

²¹⁶ Ferdâ-yı siyâh: siyah gelecek

²¹⁷ İfhâm: bildirme

²¹⁸ Hacle: gelin odası

²¹⁹ Rengin: renkli, süslü

²²⁰ Perestiş: tapınma

²²¹ Veronika: yavşan otu

Mülevves²²² bir hayâtın serserîleri... Bu, karanlık evin muhît-i makhûrunda²²³ günâh-ı ‘aşklarının mücâzât-ı dünyevîsiyle²²⁴ eziliyorlardı. Onlar zelîl²²⁵ birer metâ‘ idi, geceleri sabâhlara kadar uykusuz kalmak ve sonra şehvetlerinin zebûnu²²⁶ bir sürü mahlûka güler yüz göstermek... Bu mecbûriyyet o kadar acı ve kanserlidir, ki...

Ve genç kız da bu zavallıların arasına karışmıştı. Hayât-ı âfile-i şebâbını²²⁷ artık unutmuş çehresi pudralı.. gözlerinden şenî²²⁸ ve ihtirâs-âver²²⁹ parıltılar dökülüyordu; o, şimdi kirli bir lakabın hamûle-i ıztırâbını²³⁰ taşıyordu:

Fâhişe!..

Manastırlı: Mehmed Emîn

◇◇◇◇◇

[13]ÜVEY ANA

-Küre-i arzın²³¹ sevgili annelerine-

Siz, beşeriyyet vâlideleri müstesnâ varlıklar!..

Nezâhet-i nisviyyenizin²³² bütün muhassinine rağmen “üvey ana!” tahkîrinden.. tekellümünden da‘imâ soğukluk ve ihânet dökülen bu kaba tâ‘bîrden ebediyyen kurtulamayacaksınız ve bunun içindir, ki siz[e] acıyorum.

Zavallı anneler, rakîk²³³ ve nâzik kadınlığınız bir sayhâ-i tahkîr²³⁴ ve haşyetle fırlatılan bu çirkin söze mukadderâtınız sizi mahkûm etmiş, tahammül ediniz.. metânet gösteriniz; fakat ey nâ-dîde mücevherler, bu hitapla ezilen nisviyyetinizin²³⁵ intikamını size tevdi‘²³⁶ edilen yetimlerden almayınız; onları nefretlerle incitmekten sakınınız.

Rahîm ve şefîk melekler! Siz yetimlerinize nevâzişlerle ihtimâm ediniz ve düşününüz ki onlar, su‘âl-i veremle²³⁷ ciğerleri parçalanmış bir genç annenin kadınlığa.. kadınlığın cenâh-ı sıyânetine²³⁸ tevdi‘ ettiği nârîn yâd-gârlardır; onları hırpalamayınız.

²²² Mülevves: kirli

²²³ Muhît-i makhûr: kahrolmuş çevre

²²⁴ Mücâzât-ı dünyevî: dünyevi cezalandırma

²²⁵ Zelîl: alçak, aşağılanan

²²⁶ Zebûn: âciz

²²⁷ Hayât-ı âfile-i şebâb: gençliğin kaybolan hayatı

²²⁸ Şenî’: ayıp

²²⁹ İhtirâs-âver: ihtiras taşıyan

²³⁰ Hamûle-i ıztırâb: ıstırap yükü

²³¹ Küre-i arz: yer yuvarlağı, dünya

²³² Nezâhet-i nisviyye: kadın inceliği

²³³ Rakîk: ince

²³⁴ Sayhâ-i tahkîr: hor görme haykırışı

²³⁵ Nisviyyet: kadınlık

²³⁶ Tевdi’: bırakma

²³⁷ Su‘âl-i verem: verem öksürüğü

²³⁸ Cenâh-ı sıyânet: koruma kanadı

Size “üvey ana!” diyenler, eğer yetimlerinizi hakîki yavrularınız gibi büyütürseniz vicdânlarından kopup gelen bir sedâ-yı ‘itâbla²³⁹ size bu saffetle hakaret etmekten rücû‘ ederler. Emin olunuz, ki yetimleri büyütme bir sadaka-i ‘afv ve mağfirettir²⁴⁰.

Manastırlı: Mehmed Emîn

SANA VE MU‘TERİZLERİNE²⁴¹

Seni sevmeyen.. seni istemeyen ve hep seni istiskal²⁴² eden bütün o mahrûm-ı muhassin bed-bînler²⁴³.. merdüm-girîzler²⁴⁴ hissiz ve rûhsuzlara, -Bilir misin? Güzel kadın - Kalbimde ne derin bir gayz ve infî‘âl.. Ne ebedî bir galeyân-ı nefret uyanır?..

Hiç düşünmüyorlar ve bilmiyorlar ki, siyâh bir nikabın²⁴⁵ ve bazen mütelâtım²⁴⁶ bir ridâ-yı meshûrun²⁴⁷ zir-i hayâlâtında²⁴⁸ mahmûm²⁴⁹ bir güzelliğin zîbâ-yı müstesnâsı²⁵⁰ vardır. Hayır muhterem kadın! Onlar, bu dolgun.. bu baygın kadınlığı.. bu mümtâz hüsn-i dil-âşubunu²⁵¹ takdîr ve derk edemezler. Çünkü onlar o kadar hissiz, o kadar rûhsuzdurlar...

Âh! Lâkin ey mabûde-i ‘aşk harmânım! Bir de benim rûhumu.. üryân ve perestişkâr.. nühüfte²⁵² ve giryân kalbimi sorsan?.. Senin için..^[14]senin güzelliğin.. senin güzîdeliğin.. senin ezeli hüsn-i bedî‘in için ne sermedî²⁵³ bir ibtilâ-yı mahmûm²⁵⁴ var.... Yok, kâfi değil! Senin zîbâ-yı hüsnün münevver ve yeşil hıyâbanların..²⁵⁵ ezeli tele‘lü‘-i²⁵⁶ semâ içinde baygın saplanan bir ‘âlem-i mest ü şebâbın magsî²⁵⁷ ve terennüm-kâr gölgeleri altında ebedî bir karîn-i rûhum²⁵⁸ olsun.... Ve buna o kadar samîmî bir iştiyâk-ı cân-sûzum²⁵⁹ var ki....

²³⁹ Sedâ-yı ‘itâb: paylama sesi

²⁴⁰ Mağfiret: Allah’ın günahları bağışlaması

²⁴¹ Mu‘teriz: karşıt

²⁴² İstiskal: kovarcasına muamele etme

²⁴³ Mahrûm-ı muhassin bed-bînler: güzellikten yoksun karamsarlar

²⁴⁴ Merdüm-girîzler: insanlardan kaçanlar

²⁴⁵ Nikab: peçe

²⁴⁶ Mütelâtım: birbirine çarpan, dalgalanan

²⁴⁷ Ridâ-yı meshûr: sihirli örtü

²⁴⁸ Zir-i hayâlât: hayallerin altı

²⁴⁹ Mahmûm: ateşli, hummalı

²⁵⁰ Zîbâ-yı müstesnâ: müstesna süslülük

²⁵¹ Hüsn-i dil-âşub: kalbi meftun eden güzellik

²⁵² Nühüfte: saklı

²⁵³ Sermedî: ebedî

²⁵⁴ İbtîlâ-yı mahmûm: hummalı düşkünlük

²⁵⁵ Hıyâban: iki tarafı ağaçlı yol

²⁵⁶ Tele‘lü‘: parıldama

²⁵⁷ Magsî: baygın

²⁵⁸ Karîn-i rûh: ruh yakınlığı

²⁵⁹ İштиyâk-ı cân-sûz: can yakan hasret

Ulalı: Mustafa Câvîd

◇◇◇◇◇

ÜÇ GONCA

-Kardeşim Mustafa Halûk'a-

Müşemmes²⁶⁰ bahâr sabâhlarının şafakları kadar hazîn, pembeliği kadar latîf ve pür şi'r bir renk ve ibtisâmıla..²⁶¹ yeşil ipekli bir dalın titrek gölgesi altında çırpınır sabâ estikçe pembelikler saçar. Bahârın bu hissli mu'attar²⁶² kızları.. şu üç bâkir çiçek! Nihâyet ipek saçlar arasına.. şefik sînelere girerek orada imtisâs-ı şefkatle²⁶³ kadınlığın bûy-i melâhatini²⁶⁴ eme eme solar ve ölür...

Selanik[li]: E. Mağmûmî

◇◇◇◇◇

KUTUPYILDIZI

-O mahlûk-ı semâvîye-

Muhît-i nûrunda kirişe-i zehebî²⁶⁵ gizleyerek mechûl ve dûr-a-dûr²⁶⁶ ufukların serâ'ir-i²⁶⁷ mübhemiyyetine karışan kerîme-i nehâr²⁶⁸ üfûl²⁶⁹ ettiği zamân; bir sahâ-i siyâhın satiriyyet-i nihânından²⁷⁰, sadepli sâhili gaşy-âver²⁷¹ bûşîşlere²⁷² gömen yıldızlar, sarıldıkları donuk harmânilerinden sıyrılarak meydâna çıkarlar. Bunların en şûhları, ridâ-yi billûriyyeleri²⁷³ içinde bütün muhîtâta²⁷⁴ bir lerzîş-i ziyâ²⁷⁵ serperken, müstağrâk-ı leyâl²⁷⁶ ve ulviyyet-i nazarlara kendi kamelya hüsn-i cazibe-dârını²⁷⁷ seyrettiren hangisidir, bilir misiniz?!..

²⁶⁰ Müşemmes: çok güneşli

²⁶¹ İbtisâm: gülümseme

²⁶² Mu'attar: güzel kokulu

²⁶³ İmtisâs-ı şefkat: şefkatli soğurma

²⁶⁴ Bûy-i melâhat: güzel koku

²⁶⁵ Rişe-i zeheb: altın püskül

²⁶⁶ Dûr-a-dûr: uzaktan uzağa

²⁶⁷ Serâ'ir: gizli şeyler

²⁶⁸ Kerîme-i nehâr: gündüzün kızı

²⁶⁹ Üfûl: kaybolma

²⁷⁰ Satiriyyet-i nihân: gizliyi örten

²⁷¹ Gaşy-âver: baygınlık veren

²⁷² Bûşîşler: şapırtılı öpüşler

²⁷³ Ridâ-yi billûriyye: billur örtü

²⁷⁴ Muhîtât: çevreler

²⁷⁵ Lerzîş-i ziyâ: ılık titremesi

²⁷⁶ Müstağrâk-ı leyâl: gecelere dalmış

²⁷⁷ Kamelya hüsn-i cazibe-dârı: kamelya çiçeğine benzeyen çekici güzelliği

Ooh! İşte bu, o kadar dîl-sûz²⁷⁸ değildir. Bu, diğer refîkaları kadar lem'a-rîz²⁷⁹ olamaz. Bu müstesnâ yıldız, garbın²⁸⁰ bihâr-ı elvânı²⁸¹ zâil olur olmaz, semânın yeşil derinliklerinden firârî tebessümler saçan vefâsız sîmâlar gibi değildir. Bu, yalnızca, kendi gûşe-i lâhûtisinde²⁸² latîf ve sâkin parlamalarıyla sarı bir kandil şûle-i hayâtı döker. Onu bulmak için müteharri²⁸³ nazarlarla fezânın lâ-yetenâhi²⁸⁴ boşluklarını dolaşmak lâzımdır. O hâlde buna, bir irtî'âş-ı meczûbla²⁸⁵ niçin bütün rûhlar ta'abbüd²⁸⁶ ediyor?!..

Âh! Evet, bunun sükût-ı lâmi'inde²⁸⁷ bir perî-i harîrinin²⁸⁸ rişâşe-i rûhu²⁸⁹ tebessüm eder. Bu bir sitâre-i vefâ-kârdır. Hemşîreleri kutbun etrâfında kendi da'imî tenezzühlerini,²⁹⁰ seyrânlarını yaptıkları esnâda bu, 'âşıkı bulunduğu kalb-i 'avâlîme²⁹¹ bir nigâh-ı garâm-âlûd²⁹² fırlatır ve hareketsiz bir hayât-ı mestî²⁹³ yaşar. İşte bu yıldız: Kutupyıldızı'dır.

Şarl dö Lük [Charles de Luc]–Süleymân Sırrı

◇◇◇◇◇

²⁷⁸ Dîl-sûz: gönül yakan

²⁷⁹ Lem'a-rîz: parıldayan

²⁸⁰ Garb: güneşin battığı yer

²⁸¹ Bihâr-ı elvân: renkler denizleri

²⁸² Gûşe-i lâhûtî: ulûhiyyet köşesi

²⁸³ Müteharri: araştıran

²⁸⁴ Lâ-yetenâhi: sonsuz

²⁸⁵ İrtî'âş-ı meczûb: cezbedilmiş titreme

²⁸⁶ Ta'abbüd: ibadet

²⁸⁷ Sükût-ı lâmi': parlayan sessizlik

²⁸⁸ Perî-i harîri: ipeksi peri

²⁸⁹ Rişâşe-i rûh: ruhun serpintileri

²⁹⁰ Tenezzüh: gezinti

²⁹¹ Kalb-i 'avâlîm: dünyaların kalbi

²⁹² Nigâh-ı garâm-âlûd: aşk bulaşmış bakış

²⁹³ Hayât-ı mestî: sarhoşluk hayatı

[15]BUGÜNKÜ LİSÂNÎ İHTİYÂCIMIZ

Bir ma'nâyı ifâde için birçok kelimelerin varlığını lisânın zenginliğine hamleden fikirlerin çoğalması, 'Osmânlıcamıza öyle bir şekil verdi, o bugün öyle bir raddeye geldi, ki: Bir 'Osmânlı için lisânıyla yazılan her şeyi okuyabilmek imkânsızlık hâlini aldı.

Edebiyyât nâmına yazılan eserlerden edebî bir fikir, rûhî bir düşünce beklemekten ziyâde sahibinin ne taraflı yâhûd ne tarafta okumuş olduğu anlaşılır, fikirler, mevzû'lar kelime yığıntıları arasında ezilir, ses çıkaramazdı. Lisânın bu felâket devrine edebiyâyâ yeni bir taksîm olur ümidiyle kelimecilik edebiyâtı diyeceğim.

Kelimecilik edebiyâtı husûsiyle Mu'allîm Nâcî devrinde yüksek, fakat, son nefes gibi dar, süreksiz bir hayât eseri bir terakki gösterdi.

Siyâsî inkılâbla berâber bu edebiyât geniş bir sâha buldu. Kendilerinde edebî bir isti'dâd görenler ortaya atıldı. Yazmak istedi ve yazdı.

Fakat bütün bu yazıların karşısında okuyacak üç beş yüz kişi bulunamadı. Bulunamadı da edebî cereyân birdenbire durdu.

Bu, bir tevakkuf²⁹⁴ idi, ki: yazana okuyanları düşündürecek fikrî bir inkılâba mukaddeme oldu.

Kari'lerini düşünmek zarûretinde kalan muharrirler artık sâdeliğe doğru ilk adımı atmak istiyorlar, bunu emellerinde muvaffak olmaya en büyük ve esâsî bir şart görüyorlar.

Bu zarûret karşısında her muhît başka türlü düşünmeye, başka sûretle tefekkür ve muhakemeye başladı. Her taraf ictihâda tâbi'!

Selanik'in bir kısm-ı muhîti burada ilk adımı cesûr-âne attı. "Genç Kalemler" bütün lisânî kapitülasyonları, esâret kayıtlarını yırtmak, atmak istedi.

Yalnız zannedersem, bütün bu teceddüde²⁹⁵ rağmen lisânın eski hudûdsuzluğunu kabûl etmekle büyük bir hatâda, ictihâd hatâsında bulundu. Çünkü:

'Arabî, Fârisî ka'ideler bir, ikidir. Mahdûddur. Öğrenilebilir. Fakat, kelimeler hudûdsuzdur. İctihâda göre çoğalır, durur. Asıl düşünülecek bu cihettir:

Eğer lisânımıza bir had, bir hudûd ta'yîn edilmese "Bâbil Kulesi"nde başladığı rivâyet edilen "lisân tehallüfû"ne²⁹⁶ bir numûne, bir örnek olan gazetelerimiz, kitâblarımız hiçbir zamân okunamayacaktır. Bunların lisânı, milletin lisânı değildir. Millet lisânını muhâfaza ediyor. 'İndî²⁹⁷ bir edebiyât, lisânsız birkaç gazete ona başka bir lisân kazandıramaz.

İşte edebiyâtı 'indîlikten kurtarmak, ta'mîm etmek²⁹⁸, terakki ettirmek için bütün bu esbâbın²⁹⁹ düşünülmesi, lisânın tecdîdi lâzımdır. Lisân öyle bir hâl almalıdır, ki:

²⁹⁴ Tevakkuf: durma

²⁹⁵ Teceddüd: yenilenme

²⁹⁶ Lisân tehallüfû: dil farklılaşması

²⁹⁷ 'İndî: kendince

²⁹⁸ Ta'mîm etmek: genelleştirmek

²⁹⁹ Esbâb: vasıta, sebepler

Yemen’de ihtiyârlayan bir ‘Osmânî ‘Acemistân’da doğan, Türkistân’da büyüyen, Bulgaristân’da yaşayan ‘Osmânîlerle aynı sözü söylesin.

Yoksa bu gidişle Türkçe şi’rler sâhibi ^[16]Emin, Aydın, Senî, Tuhfeci Vehbî³⁰⁰ gibileri çoğalır da yarın lisân-ı Türk, ‘Arab, ‘Acem Avrupa taraftarlıklarından mâ’dâ içtimâ’î münâsebet başlamasıyla bir Çin-Türk şu‘besi de kazanır, ki: Vahdet ve sühûlet³⁰¹ nâmına büyük bir ziyândır, lisânın lisânlığını ga’ib etmesidir.

Direkler Arası: Şehâb Sâlih

◇◇◇◇◇

MEKTEPLİLER SAYFASI

-DENİZ HAN-

Kardeşim H. Nâhid’e..

O, birkaç gün evvel Türkistân’ın mütebessim, geniş semâsının mâ’î kucağında uyuyan güneşin âteşin³⁰² çizgileri altında titreyen kızgın çölleri üzerinde dolaşıyordu...

- Deniz Han elinde silâh ilerliyordu... Sarışın sahrâların uzanan firârî serâblarını seyrediyordu... Çöllerin nâ-mütenâhîliklerinden derin, sadâlar işitiyordu... Geceleri semâların kucağında parıldayan solgun kandillere mütehayyîr³⁰³ bakıyor, ilerliyordu...

Şimdi Semerkant’a gelmişti... Kardaşı Dağ Han ile berâber geziniyorlardı... Esmer bir göl kenârında hafif bir rûzgârın nevâzişleri ile dalgalanan yeşil, mühtezz³⁰⁴ çimenler üzerine oturdular...

Nazarları semânın nâ-mütenâhîliğinde uçuşuyordu. Kuşlar rûha meserretler sevinçler serpen tatlı nâmeleriyle ötüşüyorlar... Onlar, bu meh-tâblı gecenin solgun kederlerine hayâtlar serpiyorlardı şimdi gölün esmerleşen suları sarışın sâhile atılıyor.. ince zerrîn, kumları okşuyordu.....

E. Kemâl

◇◇◇◇◇

BİR MANZARA

Hiçbir yaprak kımıldanmıyor, biraz evvel hafif, hafif soluyan ipek nefesler sönmüş. Terennüm eden hiçbir kuş yok. Şeffâf bulutlar güneşin serptiği ziyâ tûdeleriyle³⁰⁵ yıkanıyor. Güneş, o nûrlu çehrede ufuklar arkasındaki yuvasına çekiliyor. Beri tarafta dik

³⁰⁰ Tuhfeci Vehbî: Tuhfe-yi Vehbî eserin sahibi Sümbülzade Vehbî.

³⁰¹ Sühûlet: kolaylık

³⁰² Âteşin: ateşli

³⁰³ Mütehayyîr: şaşırmış

³⁰⁴ Mühtezz: titreyen, sevinçten oynayan

³⁰⁵ Tûde: küme

ve sert otların arasında bir membâ‘ sessizce yuvarlanıyor; yosunlu sathında kadife kanatlı kelebeklerin irtisâmı³⁰⁶ titriyor.

Ooh... Bu tenhâ ıssız yerleri kırlarda yorgun dolaşan; mini, mini kuşlar bilir. Öte tarafta çatısı çökük bir kulübenin harâb, perişân şekli... Akşamın serptiği sisli zulmetlere nîm-müstagrık³⁰⁷ handekler³⁰⁸... Onların kenârını ta‘kîb eden ince mütemâdî sünen kayıtsız ayaklarla açılmış bir yol... Küçük, mâ’î bir tepenin kayaları kucaklayan sathı üzerinde kıvrılır. Bu, mütemevvic³⁰⁹, sevimli, zarîf bir kurdeleyi andırır.. âh... İşte benim mes‘ûd hâtıralarım bu küçük ve ince tüllerin dikenli çalıları içinde medfûndur.

Hakkı Baha

Müdür-i mes‘ûlü: ‘Ömer Lütfi

“Midhat Paşa” Sanâyi‘ Mektebi Matba‘ası

³⁰⁶ İrtisâm: izdüşüm

³⁰⁷ Nîm-müstagrık: yarı dalmış

³⁰⁸ Handek: hendek

³⁰⁹ Mütemevvic: dalgalanan

